

Εγχειρίδιο συν-δημιουργίας

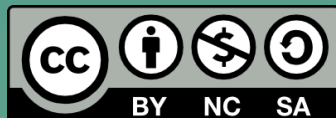
**Ανάπτυξη με γνώμονα τη νεολαία για τη
συμμετοχική διαχείριση των σχολείων**

Project Reference: 612175-EPP-1-2019-1-PT-EPPKA3-IPI-SOC-IN

Η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παραγωγή αυτής της έκδοσης δεν αποτελεί έγκριση του περιεχομένου, το οποίο αντικατοπτρίζει μόνο τις απόψεις των συγγραφέων και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για οποιαδήποτε χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτήν.

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	2
1.1. Τι θα βρείτε σε αυτό το εγχειρίδιο και πώς να το χρησιμοποιήσετε	2
2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	4
2.1. Στόχοι του έργου BePart	4
2.2. Η ευρύτερη εικόνα στο BePart	4
3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	5
3.1. Συμμετοχή: τι είναι;	5
3.2. Τι είναι το ΜΥΡ (μοντέλο συμμετοχής των νέων);	8
3.3. Ανάπτυξη με γνώμονα τη νεολαία και ενδυνάμωση των νέων	9
3.4. Τι είναι η συν-δημιουργία;	11
3.5. Μάθηση με τη μέθοδο Project: παιδαγωγική των χεριών, της καρδιάς και του νου	12
4. ΠΩΣ ΝΑ ΣΥΝΟΔΕΥΣΕΤΕ ΜΙΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ;.....	14
4.1. Ποιοι παράγοντες εμπλέκονται;	14
4.2. Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητές τους για να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές;	16
4.3. Τι κάνει έναν χώρο αρκετά ασφαλή για συμμετοχή;	20
4.4. Τι εμποδίζει την πραγματική συμμετοχή; Τι πρέπει να γνωρίζετε;	21
5. ΔΟΚΙΜΗ & ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ.....	24
5.1. Η διαδικασία εφαρμογής; ποια βήματα;	24
5.2. Ευθύνες εκπαιδευτικών και μαθητών	32
5.3. Παράδειγμα: Πώς να επιλέξετε ένα ΜΥΡ;	33
6. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ & ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ.....	38
6.1. Κανάλια επικοινωνίας και εργαλεία για επικοινωνία με την ομάδα-στόχος	38
6.2. Εκδηλώσεις BePart	40
7. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ & ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ.....	42
7.1. Πώς να παρακολουθήσετε τη δεύτερη έκδοση;	42
7.2. Πρότυπο για να καθοδηγήσει τους εκπαιδευτικούς στην αξιολόγηση της εφαρμογής	43
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	45

1. Εισαγωγή

1.1. Τι θα βρείτε σε αυτό το εγχειρίδιο και πώς να το χρησιμοποιήσετε

Καλώς ήλθατε! Αυτό το εγχειρίδιο δημιουργείται από την ομάδα που συμμετέχει στο σχέδιο «BePart» - ένα project Erasmus +, που υποστηρίζει εκπαιδευτικούς και μαθητές σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες για την ανάπτυξη της συμμετοχής των νέων στα σχολεία τους. Σε αυτό το έγγραφο - είτε είστε δάσκαλος είτε μαθητής - θα βρείτε εργαλεία και συμβουλές για την υλοποίηση πραγματικών συμμετοχικών διαδικασιών, ώστε να είστε οι πρωταγωνιστές της αλλαγής!

Για ποια εργαλεία και συμβουλές μιλάμε; Εδώ είναι οι ενότητες που θα ακολουθήσουν:

2

Μεθοδολογική προσέγγιση

Σε αυτήν την ενότητα θα μάθετε για το έργο BePart και τους στόχους του.

3

Βασικές έννοιες πίσω από τη μεθοδολογία

Αυτό το κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στη διερεύνηση των κύριων δομικών στοιχείων της προσέγγισης BePart. Γιατί προτείνουμε αυτές τις συγκεκριμένες διαδικασίες; Επειδή θέλουμε να επικεντρωθούμε στις έννοιες και τις πρακτικές που θα βρείτε σε αυτήν την ενότητα:

- Συμμετοχή: πραγματική συμμετοχή σε αντίθεση με τη συμβολική συμμετοχή.
- MYPs (Models of Youth Participation - Μοντέλα Συμμετοχής Νέων)
- Ανάπτυξη με γνώμονα τη νεολαία και ενδυνάμωση των νέων
- Συν-δημιουργία δράσεων μεταξύ μαθητών και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών
- Εκμάθηση με τη μέθοδο project: παιδαγωγική των χεριών, της καρδιάς και του νου.

4

Πώς να συνοδεύσετε μια διαδικασία συμμετοχής χωρίς αποκλεισμούς;

Το κεφάλαιο παρέχει συμβουλές και ενδείξεις χρήσιμες για τη διευκόλυνση μιας διαδικασίας συμμετοχής που είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική και χωρίς αποκλεισμούς.

- Ποιοι παράγοντες συμμετέχουν σε ένα σχολείο;
- Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητές τους, για να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές;
- Τι κάνει έναν χώρο αρκετά ασφαλή για συμμετοχή;
- Τι εμποδίζει την πραγματική συμμετοχή; Τι πρέπει να γνωρίζετε;

5

Δοκιμές & υλοποίηση

Here, you will find indications to select, test and implement a Model of Youth Participation (MYP) in your school.

- Η διαδικασία εφαρμογής: ποια βήματα;
- Ευθύνες εκπαιδευτικών και μαθητών
- Παράδειγμα: Πώς να επιλέξετε ένα MYP - Μοντέλο Συμμετοχής Νέων;

6

Επικοινωνία & Εκδηλώσεις

Σε αυτήν την ενότητα θα βρείτε χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τα κανάλια και τα εργαλεία επικοινωνίας του έργου.

- Κανάλια και εργαλεία επικοινωνίας
- Εκδηλώσεις BePart

7

Παρακολούθηση & αξιολόγηση

Αυτό το κεφάλαιο θα σας βοηθήσει να αξιολογήσετε την υλοποίηση του σχεδίου και να παρακολουθήσετε τη δεύτερη έκδοση.

- Πώς να παρακολουθήσετε τη δεύτερη έκδοση;
- Πρότυπα

8

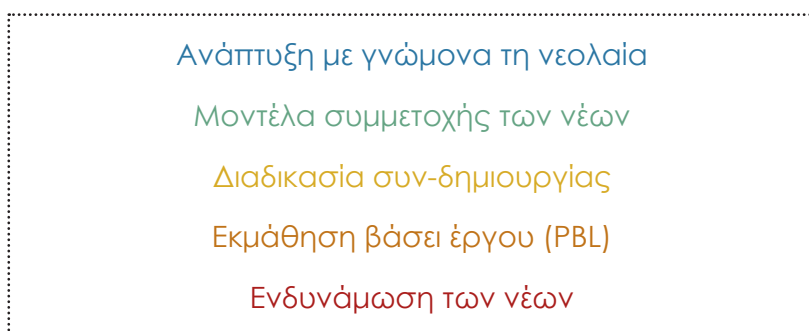
Βιβλιογραφία

Θα θέλατε να εξερευνήσετε αυτά τα θέματα περαιτέρω; Εδώ θα βρείτε πολλές πηγές για να συνεχίσετε να διαβάσετε και να ερευνάτε.

2. Μεθοδολογική προσέγγιση

2.1. Στόχοι του έργου BePart

Το BePart στοχεύει στην ανάπτυξη, εφαρμογή και αξιολόγηση μιας καινοτόμου συμμετοχικής προσέγγισης για νέους, που θα εφαρμοστεί σε κανονικά σχολεία και θα προωθήσει την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, ενώ παράλληλα θα αναπτύσσει τις ικανότητες των πολιτών και θα ενδυναμώνει τους νέους. Βασίζεται σε πέντε κύριες έννοιες και μεθοδολογίες που συνδυάζονται έτσι ώστε να διασφαλίσουν την απόκτηση και ανάπτυξη των δεξιοτήτων πολιτειότητας των μαθητών:

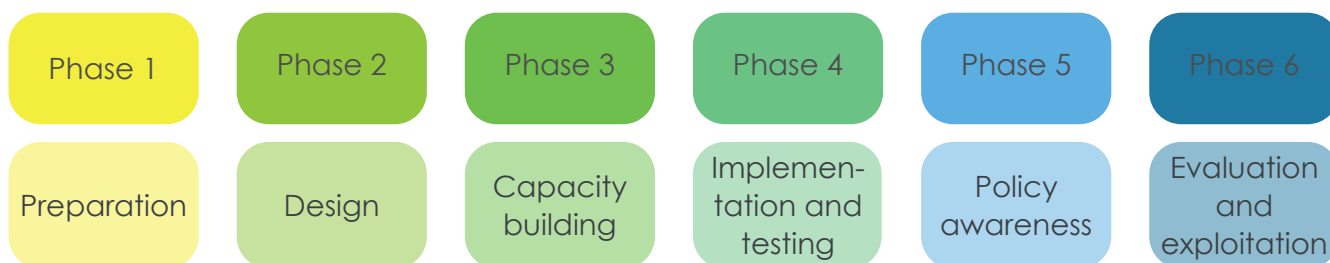

Η συμμετοχική προσέγγιση εκ μέρους των νέων στο σχέδιο αυτό βασίζεται στην έννοια της ανάπτυξης υπό την καθοδήγηση των νέων, η οποία θέτει τη νεολαία στο επίκεντρο της αλλαγής, της ανάπτυξης και της εξέλιξής τους. Προκαλώντας τους μαθητές να λάβουν μέρος στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο σχολείο σας, θα αποκτήσουν ή/και θα αναπτύξουν τις ικανότητες πολιτειότητας, την ικανότητα ενδυνάμωσης και, τελικά, την κοινωνική ένταξή τους.

Μέσω της εφαρμογής των Μοντέλων Συμμετοχής Νέων (ΜΥΠ) στο σχολείο σας, θα συμβάλλετε επίσης στην απόκτηση, ανάπτυξη και/ή ενίσχυση των 4 βασικών ικανοτήτων που αποτελούν μέρος της Εκπαίδευσης για την Ενεργό Πολιτειότητα, δηλαδή το να σκέφτεστε κριτικά, το να ενεργείτε με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο, το να δράτε δημοκρατικά και το να αλληλοεπιδράτε αποτελεσματικά και επικοινωνητικά με άλλους.

2.2. Η ευρύτερη εικόνα στο BePart

Η μεθοδολογία BePart βασίζεται σε μια διαδικασία συν-δημιουργίας μεταξύ μαθητών και καθηγητών και αποτελείται από 6 κύριες και διαδοχικές φάσεις που αλληλοσυνδέονται.

Στις πρώτες τέσσερις φάσεις, οι καθηγητές και οι μαθητές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, καθώς καλούνται να συνεργαστούν στο σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση του σχεδίου δράσης των Μοντέλων Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΠ) στα σχολεία. Θα υπάρξουν δύο κύκλοι υλοποίησης των ΜΥΠ Μοντέλων Συμμετοχής Νέων (2020/2021 και 2021/2022).

3. Βασικές έννοιες πίσω από τη μεθοδολογία

3.1. Συμμετοχή: τι είναι;

Συμμετέχω

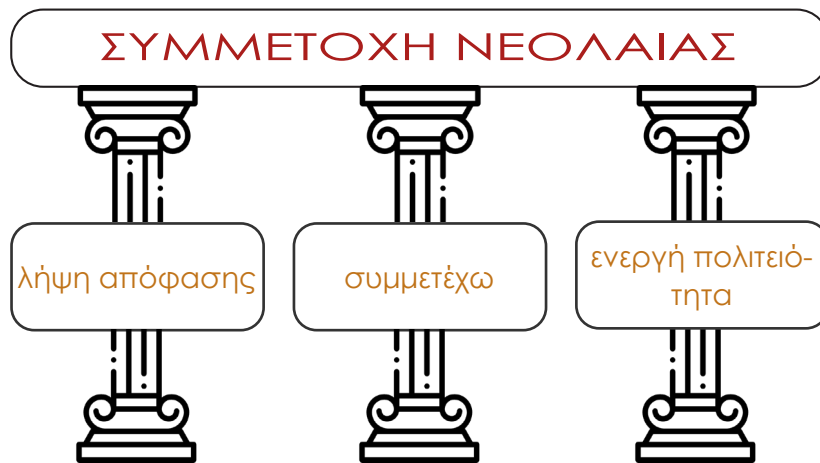
από το Λατινικό *participāre*, από τη λέξη *pars* μέρος + *capere* παίρνω

να παίρνει κανείς μέρος σε κάτι, να συμμετέχει ή να εμπλέκεται ενεργά ή να μοιράζεται

Τι είναι η συμμετοχή (των νέων):

Με απλά λόγια, η συμμετοχή είναι η πράξη του να παίρνεις μέρος σε κάτι ή να μοιράζεσαι κάτι, αλλά η πραγματικότητα της συμμετοχής των νέων είναι πιο περίπλοκη. Κατά τον περαιτέρω ορισμό της έννοιας της συμμετοχής, και συγκεκριμένα της συμμετοχής των νέων, πολλοί ορισμοί βασίζονται στις ακόλουθες έννοιες:

Έτσι μπορούμε να ορίσουμε τη συμμετοχή των νέων ως:

Συμμετοχή των νέων

μια διαδικασία όπου οι νέοι, ως ενεργοί πολίτες, συμμετέχουν, εκφράζουν απόψεις και έχουν τη δύναμη λήψης αποφάσεων σχετικά με ζητήματα που τους επηρεάζουν.

Πραγματική συμμετοχή έναντι συμβολικής συμμετοχής

Έχετε παρατηρήσει ότι πολλές δραστηριότητες ή διαδικασίες που αφορούν τη νεολαία θεωρούνται «συμμετοχικές», αν και δεν ταιριάζουν με τον παραπάνω ορισμό;

Η υπερβολική χρήση της λέξης «συμμετοχή» έχει θολώσει το νόημά της και πολλές εκδηλώσεις όπου οι νέοι καλούνται να κάνουν κάτι τείνουν να θεωρούνται «συμμετοχικές». Για παράδειγμα, ένας ερωτώμενος σε συνέντευξη του έργου BePart επεσήμανε ότι στο σχολείο του οι μαθητές συμμετέχουν σε μια εκδήλωση αλληλεγγύης: πληρώνουν ένα ποσόν και τρέχουν για έναν σκοπό. Είναι αυτή πραγματική συμμετοχή των νέων;

Υπάρχουν πολλοί υποκείμενοι παράγοντες συμμετοχής που θα μας βοηθήσουν να διακρίνουμε την πραγματική συμμετοχή από τη συμβολική:

**ΕΙΝΑΙ
ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

Αντί για μια μεμονωμένη εκδήλωση ή μια περιστασιακή δραστηριότητα, η συμμετοχή συνεπάγεται τη συνεχή εμπλοκή των νέων σε μια διαδικασία λήψης αποφάσεων.

**ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΞΟΥΣΙΑ**

Η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων περιλαμβάνει τον διαμοιρασμό και τη διανομή εξουσίας, από εκείνους που ελέγχουν τη διαδικασία σε εκείνους που εμπλέκονται, από τους ενήλικες έως τους νέους, από τους καθηγητές έως τους μαθητές.

**ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ
ΕΝΩΝΕΙ**

η συμμετοχή δεν είναι απλώς μια διαβούλευση ή η ακρόαση της γνώμης της νεολαίας, είναι μια διαδικασία λήψης αποφάσεων με τους συμμετέχοντες πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα και το αποτέλεσμα της διαδικασίας πρέπει να ληφθεί υπόψη, διαφορετικά η διαδικασία είναι άσκοπη.

**ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΕ ΠΟΛ-
ΛΑ ΕΠΙΠΕΔΑ**

στην ατομική, κοινωνική και δημόσια σφαίρα, από εκπαιδευτικά θέματα έως σχολικές επιτροπές και σχολικά συμβούλια.

«Η συμμετοχή χωρίς αναδιανομή της εξουσίας είναι μια κενή και απογοητευτική διαδικασία για τους αδύναμους», Arnstein, SR (1969)

Εκπαίδευση για συμμετοχή

Οι περισσότεροι μαθητές και δάσκαλοι δεν είναι εξοικειωμένοι με τη συμμετοχή. Είναι απαραίτητο να επενδύσετε στην ανάπτυξη ικανοτήτων και ετοιμότητας τόσο των νέων όσο και των ενηλίκων να συνεργαστούν σε αυτήν τη διαδικασία. Για να ξεκινήσετε με την εκπαίδευση για συμμετοχή, υπάρχουν τρία βασικά στοιχεία που πρέπει να έχετε κατά νου:

Ανάπτυξη κινήτρων: Θέλω να συμμετέχω

Λόγοι που ενθαρρύνουν τη συμμετοχή είναι πολλοί και ποικίλοι: υποκειμενικά ιδεολογικά ενδιαφέροντα, κοινωνικο-συναισθηματικές ανάγκες ικανοποίησης (σχέση, στοργή, ασφάλεια, ...), ανάγκη επικοινωνίας και συμμετοχής σε μια ομάδα, επίτευξη αποτελεσμάτων που καταδεικνύουν τη χρησιμότητα της συμμετοχής, προσωπική ανάπτυξη και αυτοπραγμάτωση. Η γνώση του τι κινητοποιεί τους συμμετέχοντες είναι σημαντική, έτσι ώστε να τους εμπλέκει και να τους συνοδεύει και υποστηρίζει για να εξελιχθούν μέσα από όλη τη συμμετοχική εμπειρία, και να προχωρήσουν προς μια μετασχηματιστική κοινωνική δέσμευση.

Τι σας παρακινεί να συμμετάσχετε σε μια συμμετοχική διαδικασία; Ποιο είναι το κίνητρο των μαθητών σας να συμμετάσχουν; Είναι όλοι κινητοποιημένοι; Πώς μπορείτε να εμπλέξετε τους μη κινητοποιημένους;

Εκπαίδευση: μαθαίνω πώς να συμμετέχω

Η συμμετοχή απαιτεί τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες στους νέους για να επικοινωνούν και να σχετίζονται με άλλους, να σκέφτονται και να ενεργούν συλλογικά και να επιτρέπουν στον εαυτό σας να μεταμορφωθεί. Αυτό το εγχειρίδιο θα σας δώσει μερικές συμβουλές σχετικά με τον τρόπο συμμετοχής και τον τρόπο διευκόλυνσης μιας συμμετοχικής διαδικασίας. Αλλά θυμηθείτε: μαθαίνετε να συμμετέχετε συμμετέχοντας. Μάθετε από τα λάθη σας, γιορτάστε τις επιτυχίες σας και προχωρήστε.

Οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί δεν είναι απαραίτητα εξοικειωμένοι με τη συμμετοχή. Αναλάβετε να συντονίσετε τις συναντήσεις των εκπαιδευτικών και τον σύλλογό τους, για να τους διδάξετε τι είναι, και από εκεί θα το μεταφέρουν στις αίθουσες διδασκαλίας. Πρέπει να ξέρουν τι είναι να ακούν μια ομάδα και να παίρνουν αποφάσεις μαζί. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν ότι το να μάθουν περισσότερα για τον συντονισμό ομάδας θα τους βοηθήσει να ακούσουν την ομάδα, να βελτιώσουν τα αποτελέσματά τους και (γιατί όχι;) να βελτιώσουν επίσης τη λειτουργία της δικής τους δυναμικής σχέσης μεταξύ των εκπαιδευτικών.

Οργάνωση: γίνομαι ικανός να συμμετέχω

Η συμμετοχή συνεπάγεται τη συλλογική δράση μιας ομάδας ανθρώπων, επομένως απαιτεί δομές που επιτρέπουν και διευκολύνουν την επικοινωνία, τη συζήτηση, τη λήψη αποφάσεων και την κοινή δράση.

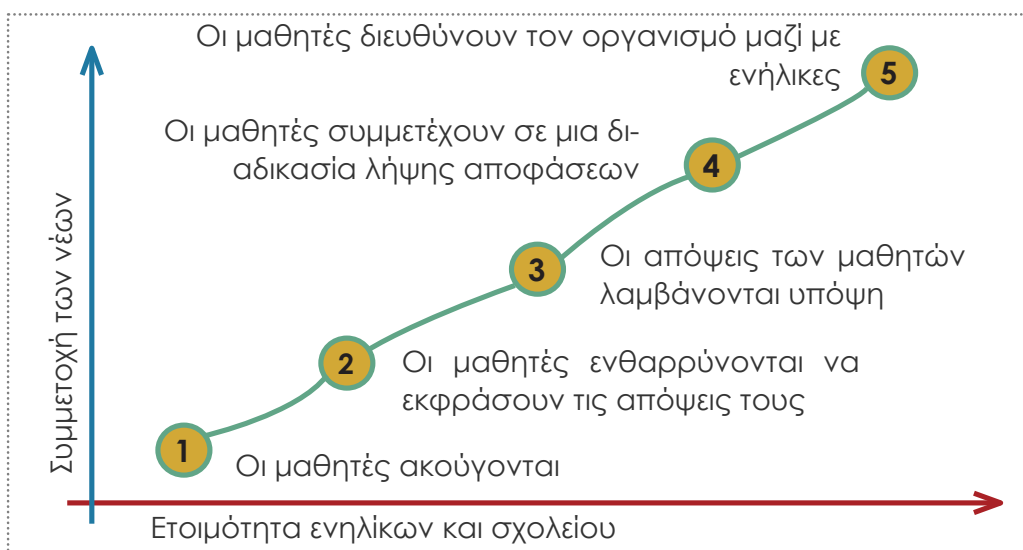

Ποιες δομές θα επιτρέψουν στους μαθητές να συμμετάσχουν; Έχετε σκεφτεί και συμφωνήσει ένα πρόγραμμα εντός σχολικών ωρών για τη συμμετοχική διαδικασία; Πού θα πραγματοποιηθεί η συμμετοχή; Εάν ο χρόνος και ο χώρος συμμετοχής προβλέπεται μόνο εκτός σχολικών ωρών, θα είναι λιγότερο πιθανό να συμμετάσχουν οι μαθητές.

Συμμετοχή στο σχολείο σας

Πριν προγραμματίσετε οποιαδήποτε συμμετοχική διαδικασία στο σχολείο σας, πρέπει να γνωρίζετε πώς συμμετέχουν οι μαθητές σας αυτή τη στιγμή. Είναι επίσης σημαντικό να γνωρίζετε εάν το σχολείο σας, η ομάδα διαχείρισης – διοίκησης και οι εκπαιδευτικοί του είναι έτοιμοι ή όχι για πραγματική συμμετοχή των μαθητών.

Κοιτάξτε το παρακάτω γράφημα με βάση το έργο του Χάρι Σιέρ (Chodasz A. & Cykowski P. (2013)). Ποια είναι η τρέχουσα κατάσταση στο σχολείο σας; Είστε έτοιμοι για το επόμενο βήμα;

Αυτό το στιγμιότυπο θα σας βοηθήσει να μάθετε πού βρίσκεστε αυτή τη στιγμή για να αποφασίσετε πού θέλετε να φτάσετε και να επιλέξετε το μοντέλο της συμμετοχής των νέων που θα σας βοηθήσει σε αυτό το συλλογικό ταξίδι.

3.2. Τι είναι το ΜΥΡ (μοντέλο συμμετοχής των νέων);

Ένα μοντέλο συμμετοχής των νέων είναι ένα πλαίσιο που καθοδηγεί τη συμμετοχική διαδικασία στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των καθημερινών δραστηριοτήτων του σχολείου. Το πλαίσιο ενισχύει το όραμα, την ποιότητα και τον αντίκτυπο της παρέμβασης.

Τα μοντέλα συμμετοχής των νέων προσπαθούν να ταξινομήσουν τις συμμετοχικές πρακτικές. Επικεντρώνονται σε διαφορετικές διαστάσεις, όπως:

Τυπολογίες και βαθμοί συμμετοχής των νέων για τον εντοπισμό νέων που εμπλέκονται στη λήψη αποφάσεων ή ενεργούν για αλλαγή

Συντελεστές, πολιτιστικοί, θεσμικοί και πρακτικοί παράγοντες

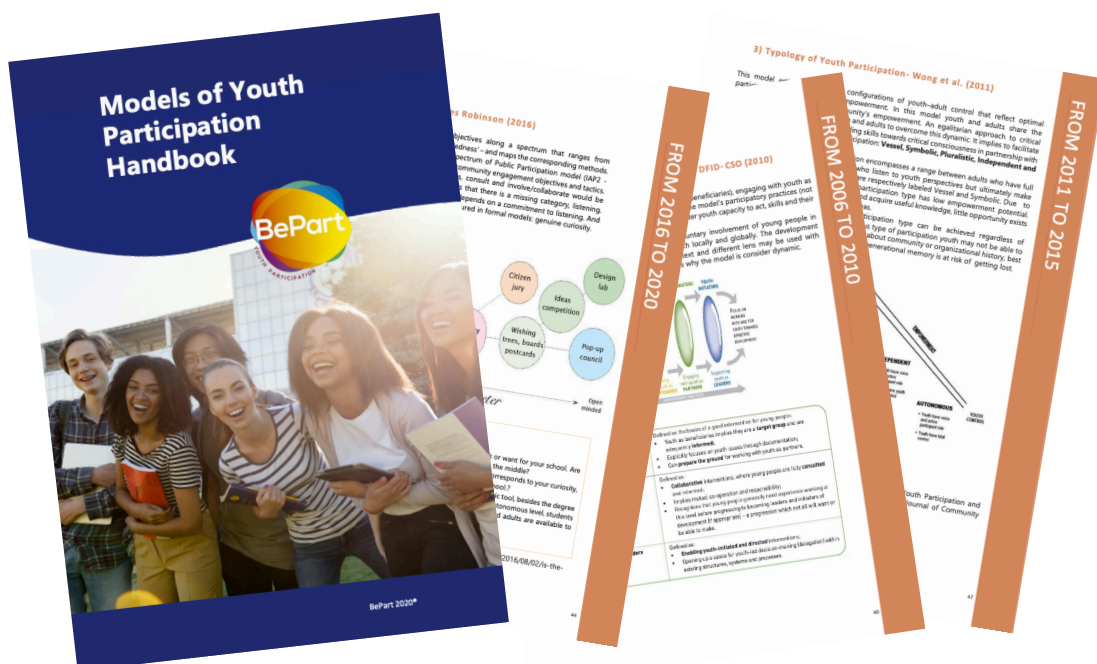
Τα αποτελέσματα της συμμετοχικής διαδικασίας όσον αφορά την ενδυνάμωση των νέων

Οι ενήλικες (εκπαιδευτικοί ή άλλοι ενήλικες) και οι οργανισμοί (σχολεία ή άλλα κοινοτικά ιδρύματα) ενδυναμώνουν διαφορετικούς βαθμούς δέσμευσης.

Γιατί οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν το ΜΥΡ και πώς θα χρησιμοποιηθούν στο BePart Project;

Προκειμένου να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ θεωρίας και πρακτικής, είναι σημαντικό να επιλέξετε ένα πλαίσιο, δηλαδή ένα ΜΥΡ - Μοντέλο Συμμετοχής των Νέων που παρέχει συνεχείς απαντήσεις σε περιβάλλον, συνθήκες και αλλαγές και στις μετατοπίσεις της σχεσιακής δυναμικής ισχύος που μπορούν να εξελιχθούν στις συμμετοχικές δραστηριότητες.

Στο Εγχειρίδιο Συμμετοχής των Μοντέλων της Νεολαίας, θα βρείτε περισσότερες πληροφορίες για το ΜΥΡ - Μοντέλο Συμμετοχής των Νέων και μια περιγραφή ενός συνόλου 28 ΜΥΡ - Μοντέλων Συμμετοχής των Νέων.

3.3. Ανάπτυξη με γνώμονα τη νεολαία και ενδυνάμωση των νέων

Η ανάπτυξη με γνώμονα τη νεολαία και η ενδυνάμωση των νέων αποτελούν βασικές έννοιες πίσω από τη μεθοδολογία BePart.

Ανάπτυξη με γνώμονα τη νεολαία

είναι μια προσέγγιση για την ανάπτυξη, η οποία καθοδηγείται και ξεκινάει από τους νέους, η οποία βασίζεται στη δημιουργικότητα και τις δεξιότητές τους για τη δημιουργία θετικής αλλαγής και η οποία τους θεωρεί πλεονέκτημα για την κοινωνία.

Για να αναπτυχθεί αυτή η προσέγγιση στα σχολεία, όλοι οι εκπαιδευτικοί παράγοντες πρέπει να γνωρίζουν ότι:

Οι μαθητές μπορούν να δουν τους δικούς τους αναπτυξιακούς στόχους και στόχους.

Οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στον εντοπισμό των προβλημάτων και των ευκαιριών του σχολείου.

Οι μαθητές δεν πρέπει να εκφράζουν μόνο τις απόψεις και τις ιδέες τους σχετικά με τον τρόπο δημιουργίας και εφαρμογής λύσεων για τα εντοπισμένα προβλήματα. Πρέπει να υιοθετήσουν μια θέση και να λάβουν μέρος σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στην αξιολόγηση των επιπτώσεων των εφαρμοζόμενων λύσεων.

Οι νέοι χρειάζονται έναν κοινωνικό και φυσικό χώρο για να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη και να λαμβάνουν τακτικά συμβουλές.

Οι νέοι πρέπει να λειτουργούν ως πρότυπα, για να βοηθήσουν άλλους νέους να συμμετάσχουν στην ανάπτυξη.

Η νεολαία πρέπει να ενταχθεί σε τοπικά και εθνικά αναπτυξιακά προγράμματα και πλαίσια.

Ενθαρρύνεται η καθοδήγηση ενηλίκων και καθοδήγηση από ομότιμους (συμμαθητές, συναδέλφους).

Η ανάπτυξη με γνώμονα τη νεολαία και η ενδυνάμωση των νέων είναι αλληλένδετες διαδικασίες.

Η Ενδυνάμωση των νέων

είναι μια συνεχής διαδικασία αύξησης της προσωπικής, διαπροσωπικής ή πολιτικής εξουσίας για ανάληψη δράσης για τη βελτίωση των καταστάσεων της ζωής.

Οι μαθητές, μέσω της αυτο-ενδυνάμωσης τους, μπορούν να αυξήσουν τον προσωπικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό έλεγχο στη ζωή τους, να συμμετάσχουν δημοκρατικά στη σχολική τους ζωή και, ταυτόχρονα, να δημιουργήσουν μια προσωπική και κριτική άποψη για το σχολικό τους περιβάλλον.

Γιατί είναι σημαντική η συμμετοχή στην καθοδήγηση της νεολαίας και στην ενδυνάμωση των νέων;

Η συμμετοχή των μαθητών στη σχολική οργάνωση και διοίκηση έχει επίδραση στα παρακάτω:

- ✓ Αποτελέσματα Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής
- ✓ Οι ευκαιρίες των μαθητών να εξερευνήσουν τις έμφυτες δυνατότητές τους μέσα από τη συμμετοχή της σχολικής διοίκησης σε ένα περιβάλλον που ενθαρρύνει την αυτονομία.
- ✓ Η ανάπτυξη ουσιαστικών εγκάρσιων δεξιοτήτων και στάσεων όπως η έκφραση απόψεων, η διαπραγμάτευση, η επίλυση συγκρούσεων, η κριτική σκέψη, η ανάλυση πληροφοριών, το θάρρος να υπερασπιστεί κανείς μια άποψη, δείχνοντας σεβασμό και ανεκτικότητα, και η προθυμία να ακούσουμε και να υπερασπιστούμε τους υπόλοιπους συνανθρώπους μας
- ✓ Επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών
- ✓ Πρόληψη συγκρούσεων μεταξύ των διαφόρων σχολικών παραγόντων
- ✓ Πρόληψη και υπέρβαση των προβλημάτων των νέων (όπως η βίαιη συμπεριφορά ή ο εκφοβισμός).
- ✓ Το άνοιγμα των σχολείων για την προώθηση της ένταξης και της ενεργού συμμετοχής των μαθητών, ιδίως για όσους βρίσκονται σε οικονομικά και κοινωνικά μειονεκτούσες ομάδες
- ✓ Η οριακή ενίσχυση μεταξύ του σχολείου και της συμμετοχής στην κοινότητα.

Τι θα αποφασίσουν οι μαθητές;

Η λήψη αποφάσεων σχετίζεται με τη σχολική διακυβέρνηση, τις σχολικές και παιδαγωγικές αποφάσεις και τον ορισμό των προβλημάτων της ευρύτερης κοινότητας. Οι μαθητές μπορούν να πάρουν αποφάσεις για διάφορες πτυχές, όπως:

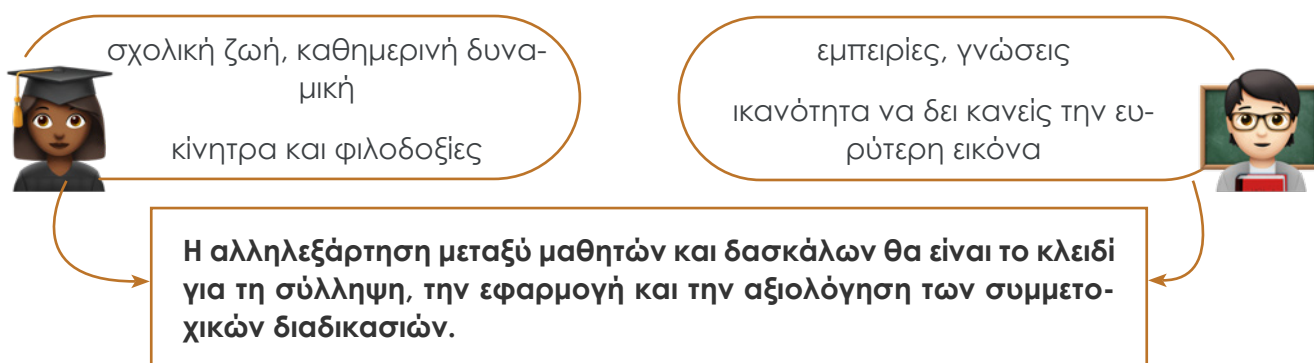

3.4. Τι είναι η συν-δημιουργία;

Το έργο BePart έχει ως στόχο την ανάπτυξη συμμετοχικών διαδικασιών σε σχολεία σε τέσσερις διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες (Πορτογαλία, Ισπανία, Ελλάδα και Λετονία). Αυτές οι διαδικασίες θα κατευθύνονται από μαθητές και θα αναπτύχθουν χάρη στη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Επομένως, αυτή η συνεργασία ονομάζεται «συν-δημιουργία» επειδή και οι δύο ομάδες θα συμμετέχουν σε μια συνεχή και δυναμική διαδικασία, όπου κάθε μέρος θα ενδυναμωθεί να συμβάλλει στο μέτρο των δυνατοτήτων και των ικανοτήτων του.

Μια λευκή βίβλος που γράφτηκε από τον οργανισμό Platonia, Senabre, E. (2015), ορίζει τη συν-δημιουργία ως «μια αποτελεσματική μέθοδο για να φανταστεί κανείς, να επιλέξει και να εκτελέσει λύσεις σε προβλήματα ή ευκαιρίες σε διάφορα περιβάλλοντα. Ως τεχνική, (...) απαιτεί (...) να εστιάσει ένα σημαντικό μέρος της διαδικασίας συν-δημιουργίας στον εντοπισμό και τη διαμόρφωση μιας συναινετικής σύλληψης σχετικά με το ποιος, ατομικά ή συλλογικά, θα είναι παραλήπτης ή συμμετέχων οποιουδήποτε συγκεκριμένου, συλλογικά σχεδιασμένου σχεδιασμού ή οποιασδήποτε λύσης». Και περαιτέρω: «μέσω της χρήσης διαφορετικών αρχών, μεθόδων και λύσεων, η (συν-δημιουργία) προήλθε από την ανάγκη τοποθέτησης του χρήστη ή του πελάτη στο κέντρο της διαδικασίας της δημιουργίας αξιών ως μια πρακτική και ενεργή πηγή γνώσης, κινήτρων και δημιουργίας. (...) Η συν-δημιουργία μπορεί να γίνει κατανοητή ως τρόπος ενεργοποίησης και διοχέτευσης δημιουργικών διαδικασιών, και ειδικότερα ως ένα εργαλείο που επιτρέπει όλο και περισσότερο τον συνεργατικό εντοπισμό και την παραγωγή προϊόντων, υπηρεσιών, ακόμη και μαθησιακών δυναμικών ή της επώασης και προετοιμασίας σχεδίων/ projects”.

Η συν-δημιουργία συμμετοχικών διαδικασιών μεταξύ μαθητών και καθηγητών στο BePart επομένως θα είναι μια διαδικασία βασισμένη στη σχέση και την αλληλεπίδραση διαφορετικών προοπτικών, αξιών, εμπειριών και εξειδίκευσης. **Αυτή η συνεργατική προσπάθεια θα είναι δυνατή μόνο εάν όλα τα μέρη συμβάλουν όχι μόνο στην υλοποίηση των έργων, αλλά, και αυτό είναι το πιο σημαντικό, εάν όλοι οι παράγοντες μπορούν να διαμορφώσουν τον ορισμό του προβλήματος, των δραστηριοτήτων και των αποτελεσμάτων.** Κανένας παράγων δεν έχει τη δύναμη να λύσει όλα τα προβλήματα. Από τη μία πλευρά, οι γνώσεις που έχουν οι μαθητές στη σχολική τους ζωή, η καθημερινή δυναμική που δημιουργείται, τα κίνητρα και οι φιλοδοξίες αποτελούν κεντρικό αξίωμα των συμμετοχικών διαδικασιών που θα αναπτύξει το BePart. Το να βεβαιωθούμε ότι κάθονται όλοι στο τραπέζι λήψης αποφάσεων, ότι μπορούν να ακουστούν και να συμπεριληφθούν στη διαδικασία αυτή είναι θεμελιώδες. Αφ' ετέρου, οι εκπαιδευτικοί είναι κατεξοχήν σε θέση να συνοδεύσουν μια τέτοια διαδικασία χάρη στις εμπειρίες, τις γνώσεις και την ικανότητά τους να δουν την ευρύτερη εικόνα.

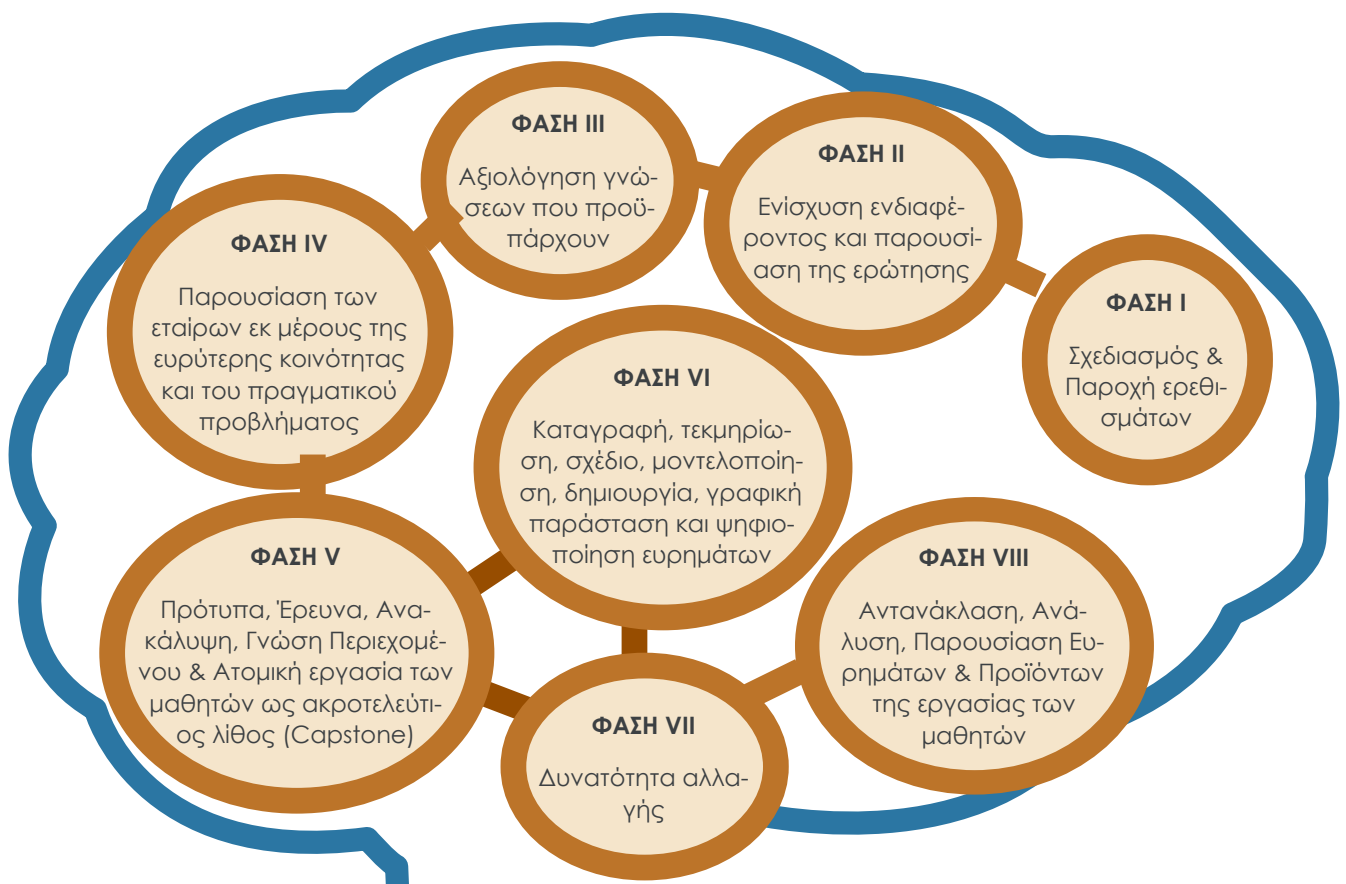

Η συν-δημιουργία στο έργο BePart θα σημαίνει τη διαμόρφωση σχεδίων δράσης, διαδικασιών αξιολόγησης, διαδικασιών εμπλοκής της ευρύτερης μαθητικής κοινότητας και πολλά άλλα. Αυτό θα είναι εφικτό μόνο (όπως περιγράφεται στις παρακάτω ενότητες) εάν τα εμπλεκόμενα μέρη (μαθητές και δάσκαλοι) έχουν βαθιά κατανόηση και επίγνωση της δύναμης που κατέχει ο καθένας τους και εάν όλοι οι συμμετέχοντες λειτουργούν με σαφήνεια των ρόλων και των ευθυνών τους.

3.5. Μάθηση με τη μέθοδο Project: παιδαγωγική των χεριών, της καρδιάς και του νου

«Η αληθινή μάθηση βασίζεται περισσότερο στην ανακάλυψη ... παρά στη μετάδοση γνώσεων». John Dewey

Η **Μάθηση με τη μέθοδο Project (PBL- Project-Based Learning)** είναι μια μέθοδος διδασκαλίας στην οποία οι μαθητές αποκτούν γνώσεις και δεξιότητες δουλεύοντας για μεγάλο χρονικό διάστημα έτσι ώστε να διερευνήσουν και να ανταποκριθούν σε μια αυθεντική, ελκυστική και περιπλοκή ερώτηση, πρόβλημα ή πρόκληση. Η βασική ιδέα της μάθησης βάσει έργου είναι ότι τα προβλήματα του πραγματικού κόσμου αιχμαλωτίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών και προκαλούν σοβαρό προβληματισμό, καθώς οι μαθητές αποκτούν και εφαρμόζουν νέες γνώσεις σε ένα πλαίσιο επίλυσης προβλημάτων.

Η σημασία της δημιουργικότητας και της καινοτομίας στα σχολεία υποστηρίζεται από την έρευνα και τα κείμενα ατόμων από τον Daniel Pink έως τον Sir Ken Robinson. Για να επισημάνω μερικά από τα ευρήματα της έρευνας, οι μαθητές που εργάζονται μέσω αυτής της μεθόδου έχουν να επιδείξουν εκτεταμένη έρευνα, λεξιλόγιο των μαθηματικών και άλλων επιστημών, μια νοοτροπία που ξέρει να αμφισβητεί, επιμονή, δημιουργικότητα και υψηλή κατανόηση κειμένων που δεν είναι λογοτεχνικά. Η Μάθηση με τη μέθοδο Project (PBL) αναπτύσσει σκόπιμα την επίλυση προβλημάτων των μαθητών και τη δημιουργική παραγωγή προϊόντων για την επικοινωνία μιας βαθύτερης κατανόησης των βασικών εννοιών και της κυριαρχίας των **βασικών μαθησιακών δεξιοτήτων του 21ου αιώνα**, όπως η κριτική σκέψη. Οι μαθητές γίνονται ενεργοί ερευνητές και αξιολογητές της δικής τους μάθησης, όσο οι εκπαιδευτικοί καθοδηγούν τη μάθηση των μαθητών, έτσι ώστε οι μαθητές να μαθαίνουν από τις διαδικασίες δημιουργίας του project.

Περιλαμβάνει φυσικά τους μαθητές να αναπτύσσουν και να επιδεικνύουν και τα τέσσερα C της σύγχρονης μάθησης: Κριτική σκέψη και επίλυση προβλημάτων, Δημιουργικότητα και φαντασία, Συνεργασία και Επικοινωνία.

Ο δάσκαλος διαδραματίζει το ρόλο του διαμεσολαβητή, ο οποίος σε συνεργασία με τους μαθητές φροντίζει για τη διαμόρφωση αξιόλογων ή ουσιαστικών ερωτήσεων, τη εκπόνηση ουσιαστικών εργασιών, την καθοδήγηση τόσο της ανάπτυξης γνώσεων όσο και των κοινωνικών δεξιοτήτων, και ο οποίος αξιολογεί προσεκτικά τι έχουν μάθει οι μαθητές από την εμπειρία, «τι έμαθαν κάνοντας».

Παραδείγματα μαθητικών projects παρουσιάζουν ένα πρόβλημα προς επίλυση («Ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για τη μείωση της ρύπανσης στο σχολείο; Πώς μπορούμε να βοηθήσουμε τους ηλικιωμένους στη γειτονιά μας; Υπάρχει τρόπος να πείσουμε τους τοπικούς πολιτικούς να ξεκινήσουν την ανακύκλωση;») ή ένα φαινόμενο για διερεύνηση («Τι προκαλεί αδιάφορους πολίτες; Τι προκαλεί αρνητικότητα στα ΜΜΕ;»). Η μάθηση με τη μέθοδο Project αντικαθιστά άλλα παραδοσιακά μοντέλα διδασκαλίας, όπως τις διαλέξεις και τον μονόλογο του καθηγητή, τις ασκήσεις και δραστηριότητες που βασίζονται σε εγχειρίδια και φέρνει στο προσκήνιο την έρευνα ως την προτιμώμενη μέθοδο διδασκαλίας για βασικά θέματα του προγράμματος σπουδών.

Πρόκειται για ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο που επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς **να διευκολύνουν και να εκτιμήσουν τη βαθύτερη κατανόηση** και να παρέχουν πραγματικές πληροφορίες παρά να περιμένουν να δουν τα αποτελέσματα της διδασκαλίας τους μέσω εξετάσεων.

Η ολοκληρωμένη μάθηση με τη μέθοδο Project

- ✓ οργανώνεται γύρω από μια ανοιχτή ερώτηση ή πρόκληση
- ✓ δημιουργεί την ανάγκη να γνωρίζουμε ουσιώδες περιεχόμενο και δεξιότητες
- ✓ απαιτεί έρευνα για να μάθουν ή / και να δημιουργήσουν κάτι νέο
- ✓ απαιτεί κριτική σκέψη, ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, συνεργασία και διάφορες μορφές επικοινωνίας, που είναι συχνά γνωστές ως δεξιότητες του 21ου αιώνα
- ✓ επιτρέπει σε κάποιο βαθμό να ακουστεί η φωνή και η επιλογή των μαθητών
- ✓ ενσωματώνει την ανατροφοδότηση και την αναθεώρηση
- ✓ οδηγεί σε ένα προϊόν ή παρουσίαση που έχει δημόσιο χαρακτήρα

Η ΜΑΘΗΣΗ ΩΣ ΠΡΟΪΟΝ

Μπορεί να γίνει μόνο του

Αφορά το τελικό προϊόν-παραγόμενη γνώση

Καθοδηγείται από τον καθηγητή

Όλα τα έργα έχουν τον ίδιο στόχο

Τα προϊόντα υποβάλλονται στον καθηγητή

Έχει έλλειψη επαφής με τον πραγματικό κόσμο

Εμφανίζεται μετά την «πραγματική» μάθηση

ΜΑΘΗΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ PROJECT

Απαιτεί συνεργασία και καθοδήγηση από τον εκπαιδευτικό

Αφορά τη διαδικασία

Καθοδηγείται από τους μαθητές

Οι μαθητές κάνουν επιλογές που καθορίζουν το αποτέλεσμα

Τα προϊόντα παρουσιάζονται σε ένα αυθεντικό κοινό

Βασίζεται σε πραγματικές εμπειρίες ή προβλήματα

Η πραγματική μάθηση λαμβάνει χώρα μέσω και κατά τη διάρκεια του έργου

4. Πώς να συνοδεύσετε μια διαδικασία συμμετοχής χωρίς αποκλεισμούς;

4.1. Ποιοι παράγοντες εμπλέκονται;

Οι μαθητές και οι δάσκαλοι είναι οι πρωταγωνιστές αυτών των συμμετοχικών διαδικασιών, αλλά υπάρχουν περισσότεροι παράγοντες στη σκηνή, οι οποίοι πρέπει να ληφθούν υπόψη.

Γενικά, το εκπαιδευτικό σύστημα και, επομένως, τα σχολεία έχουν μια ιεραρχική δομή. Αυτό σημαίνει ότι η διάθεση για καινοτομία και συμμετοχή των νέων που πρέπει να υπάρχει από ορισμένους παράγοντες του σχολείου είναι απαραίτητη για τον καθορισμό του χώρου -μέσα στο πλαίσιο διαχείρισης του σχολείου - όπου οι μαθητές θα μπορούν να συμμετέχουν και να λαμβάνουν αποφάσεις.

Επιπλέον, η εμπλοκή ορισμένων από αυτούς τους παράγοντες στη διαδικασία, καθώς ζητείται η υποστήριξή τους, μπορεί να κάνει τη διαδικασία πιο συμμετοχική και βιώσιμη με την πάροδο του χρόνου.

Αυτοί οι παράγοντες ενδέχεται να διαφέρουν ανάλογα με την τοποθεσία και τα χαρακτηριστικά του σχολείου. Σε γενικές γραμμές, εντοπίσαμε τα ακόλουθα:

ΜΑΘΗΤΕΣ

[Συμβούλιο μαθητών // Εκπρόσωποι μαθητών // Εκπρόσωποι τάξης]

Οι μαθητές συμμετέχουν άμεσα ή συμμετέχουν σε μια από τις ομάδες του σχολείου (ομάδα πολιτιστικής κληρονομιάς, επιτροπή για την αειφορία, την αλληλεγγύη και άλλες).

Η Μαθητική Κοινότητα συνεργάζεται με τον διευθυντή, τον Σύλλογο εκπαιδευτικών, την Ένωση γονέων και άλλους εκπαιδευτικούς θεσμούς, για να υποβάλει προτάσεις για την πρόωθηση και επίλυση θεμάτων που αφορούν τους μαθητές και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής και μάθησής τους.

Εκπρόσωποι μαθητικών συμβουλίων και τάξεων: συναντιούνται τακτικά με την ομάδα διαχείρισης του σχολείου, για να μάθουν τις απαιτήσεις ή τα αιτήματα των τάξεων ή για να συζητήσουν τη λειτουργία και τη διαχείριση του σχολείου.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ

[Σύλλογος Διδασκόντων]

Οι εκπαιδευτικοί είναι οργανωμένοι σε ομάδες εργασίας (ανά επίπεδο, περιοχή, άλλοι για projects), διευκολύνοντας τη συμμετοχή. Ο Σύλλογος Εκπαιδευτικών δίνει οδηγίες για την καλύτερη λειτουργία του σχολείου.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ // ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ο Διευθυντής ασχολείται με θέματα που αφορούν την κατανόηση και το χειρισμό διοικητικών διαδικασιών και το χειρισμό επίσημων και διοικητικών θεμάτων (οργάνωση, συντονισμός, διοίκηση, μεταρρύθμιση και αναβάθμιση).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Το Συμβούλιο είναι το διοικητικό όργανο του σχολείου με εκπροσώπους ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ // ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Οι συντονιστές της εκπαίδευσης προσφέρουν επιστημονική και παιδαγωγική υποστήριξη των σχολικών μονάδων, υποστήριξη της εφαρμογής του προγράμματος σπουδών και της εφαρμογής εκπαιδευτικών καινοτομιών σε εκπαιδευτικές δομές και διοργανώνουν ενημερωτικές συναντήσεις κατάρτισης με εκπαιδευτικούς.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΣ [Ένωση Γονέων]

Οι οικογένειες έχουν συνεχή συμμετοχή σε πολλές από τις αποφάσεις. Υπάρχουν ορισμένες δραστηριότητες από γονείς και δραστηριότητες τις οποίες οι γονείς επιτρέπουν.

Η Ένωση Γονέων στοχεύει να συνεργαστεί με το σχολείο για την καλύτερη ανάπτυξη και εκπαίδευση των μαθητών.

ΤΟΠΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ:

Σχολική επιτροπή του Δήμου // Δημοτικό συμβούλιο Διευθυντής Εκπαίδευσης// Υπουργείο Παιδείας

Η σχολική επιτροπή του Δήμου ή του δημοτικού συμβουλίου φροντίζει για την υποδομή και τη χρηματοδότηση του σχολείου.

Ο Διευθυντής Εκπαίδευσης έχει τη γενική ευθύνη διαχείρισης και ελέγχου της λειτουργίας των σχολικών μονάδων στον τομέα ευθύνης του, παρέχει οδηγίες στους διευθυντές των σχολείων σχετικά με τη διαχείριση και τη λειτουργία του σχολείου και αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για καινοτόμες δράσεις και χρήση νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση.

Το Υπουργείο Παιδείας νομοθετεί για τη λειτουργία των σχολείων (πρόγραμμα σπουδών, εργασία καθηγητών, εξετάσεις, πρόγραμμα σπουδών κ.λπ.).

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ:

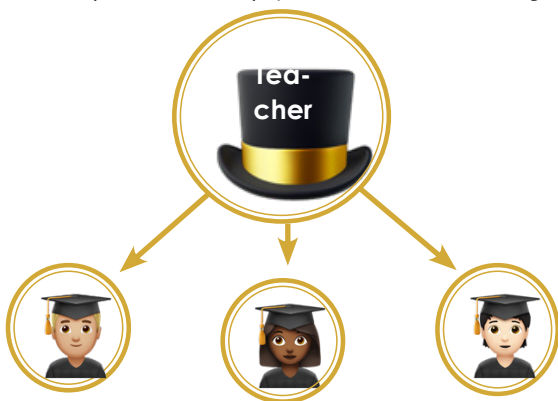
Εξωτερικοί εμπειρογνώμονες που συμμετέχουν σε συγκεκριμένα έργα

? Ποιους παράγοντες έχετε προσδιορίσει στο σχολείο σας; Μπορείτε να τους αναφέρετε και να αναλογιστείτε πώς συμμετέχουν στη διαχείριση του σχολείου; Γνωρίζουν τις συμμετοχικές διαδικασίες του BePart; Πώς θα τους εμπλέξετε;

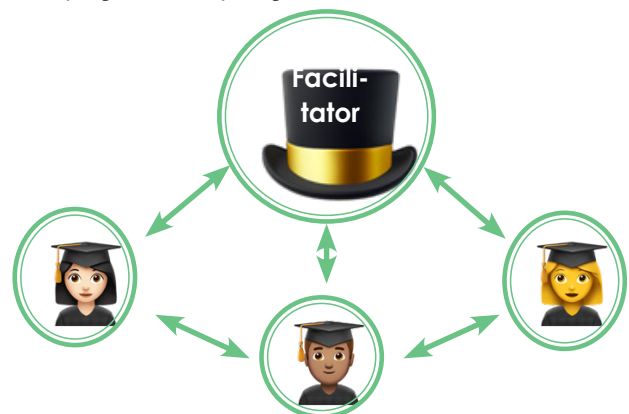
4.2. Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιήσουν τις δεξιότητές τους για να λειτουργήσουν ως διαμεσολαβητές;

Το να συνοδεύει κανείς τους μαθητές σε μια συμμετοχική διαδικασία είναι μια συναρπαστική ευκαιρία για δημιουργική έκφραση και ενέργεια που θα διαφανούν! Ως δάσκαλος, είναι πολύ πιθανό να έχετε πολλή εμπειρία στη συνεργασία με τους νέους και πιθανότατα να έχετε τις δικές σας μεθόδους και πρακτικές για να συνεχίσετε. Το έργο BePart θέλει να σας βοηθήσει να αξιοποιήσετε στο έπακρο την εξαιρετική εμπειρία που έχετε, υποστηρίζοντάς σας ώστε να δοκιμάσετε μια νέα προσέγγιση. Μία από τις βασικές προκλήσεις εδώ είναι να συνοδεύσετε τέτοιες διαδικασίες από διαφορετική οπτική γωνία: ως διαμεσολαβητής και όχι ως δάσκαλος. Τι σημαίνει αυτό;

Εάν σε μια παραδοσιακή προσέγγιση οι εκπαιδευτικοί έχουν συνηθίσει να μοιράζονται τις γνώσεις τους με τους μαθητές τους, να θέτουν κανόνες για την εκπαίδευσή τους και να διδάσκουν μέσω των παραδόσεων και της βαθμολόγησης, σε αυτήν την περίπτωση ίσως θελήσετε να αναπροσαρμόσετε τον ρόλο σας, ενδυναμώνοντάς τους να δημιουργήσουν τις δικές τους διαδικασίες και projects. Εάν κάνετε ήδη τα μαθήματά σας με συμμετοχικό τρόπο, υπέροχα! Αυτό ακριβώς είναι το θέμα αυτής της διαδικασίας. Εάν δεν είχατε την ευκαιρία να το εξασκήσετε ακόμη, **μια αλλαγή στη νοοτροπία και τη στάση μπορεί να σας βοηθήσει πολύ: το να αφαιρέσετε το «καπέλο» του παραδοσιακού δασκάλου και να βάλετε το «καπέλο» του διαμεσολαβητή σημαίνει να αφήσετε κάποιο βαθμό ελέγχου του περιεχομένου και των δραστηριοτήτων, συνεργαζόμενοι με τους μαθητές σας αντί να τους κατευθύνετε**, βοηθώντας τους να λύσουν τα προβλήματά τους και να προτείνουν εργαλεία αντί να τους παρέχετε έτοιμες απαντήσεις.

Κάνοντας παραδοσιακή και κατευθυντική μετάδοση γνώσεων μέσω ενός δασκάλου

Συνοδεύοντας και διαμορφώνοντας μια μαθησιακή διαδικασία μαζί

Στην πράξη, τι μπορείτε να κάνετε;

- ✓ Δημιουργήστε τον φυσικό και ψυχολογικό χώρο όπου οι μαθητές μπορούν να συναντηθούν και να αναλάβουν τα ηνία.
- ✓ Βοηθήστε την ομάδα να καταμερίσει τις ευθύνες και τα καθήκοντα, εκτιμώντας τις υπάρχουσες ικανότητες και τα δυνατά σημεία.
- ✓ Υποστηρίξτε τους μαθητές στη δημιουργία λίστας θεμάτων για τις συναντήσεις τους και στην προετοιμασία του απαραίτητου υλικού.
- ✓ Ρωτήστε τους συμμετέχοντες πόσο χρόνο χρειάζονται αντί να δώσετε χρονοδιαγράμματα για την ολοκλήρωση των εργασιών.
- ✓ Παράσχετε στους μαθητές περαιτέρω βιβλιογραφία και υλικό που θα τους επιτρέψουν να πραγματοποιήσουν τις εργασίες τους.

- ✓ Εάν κάτι δεν λειτουργεί ή δεν ξέρετε πώς να το κάνετε, να είστε έτοιμοι να το αναγνωρίσετε και να προσκαλέσετε τους μαθητές να πουν τις απόψεις τους. Ένας διαμεσολαβητής υποστηρίζει την ομάδα στην εξεύρεση των δικών της απαντήσεων!
- ✓ Ενθαρρύνετε τη συμμετοχή όλων κατά τη διάρκεια και μεταξύ των συνεδριών.

Όσον αφορά τις **συμπεριφορές και τις στάσεις**, τι μπορείτε να κάνετε;

- ✓ Κάντε ένα βήμα πίσω κατά τη λήψη αποφάσεων και μάλλον διευκολύνετε τον διάλογο και τη λήψη αποφάσεων μεταξύ των μαθητών.
- ✓ Να είστε απόλυτα διαφανείς ως προς το ποιος είναι ο ρόλος σας και ο ρόλος τους.
- ✓ Να είστε διαθέσιμοι για παροχή βοήθειας και ανατροφοδότησης εάν ζητηθούν από τους μαθητές σας, αντί να τους «επιπλήξετε».
- ✓ Αντιμετωπίστε τους μαθητές σας ως ικανά άτομα, που αναλαμβάνουν ευθύνη και πρωτοβουλία.
- ✓ Ακούγοντας την ομάδα με ενσυναίσθηση, δεχτείτε τα σχόλια που μπορεί να παρέχουν σε αυτό που προτείνετε.
- ✓ Δείτε τον εαυτό σας ως κάποιον που εκτιμά τους ίδιους τους μαθητές ως τους καλύτερους γνώστες των εμπειριών και των αναγκών που αυτοί έχουν ζήσει, παρόλο που έχετε περισσότερη εμπειρία και μπορεί να μπειτε στον πειρασμό να δείξετε λύσεις που πιστεύετε ότι λειτουργούν καλύτερα.
- ✓ Ενισχύστε την ικανότητά σας να παρατηρείτε και να αντιδράτε στη δυναμική των ομάδων.
- ✓ Να είστε έτοιμοι να εκπλαγείτε! Δημιουργικές λύσεις και νέες ιδέες θα προκύψουν σίγουρα από αυτήν τη διαδικασία, εάν επιτρέψετε στους νέους να πειραματιστούν με τη δυνατότητα να έχουν πραγματική επίδραση στα θέματα και να έχουν λόγο στα ζητήματα που τους ενδιαφέρουν
- ✓ Ενεργοποιήστε το ραντάρ σας για τις περιπτώσεις που υπάρχουν έντονα συναισθηματικές στιγμές: έχετε την ικανότητα να συνοδεύετε τους μαθητές και να τους κάνετε να αισθάνονται ότι δεν είναι μόνοι.
- ✓ Μάθετε περισσότερα σχετικά με το πώς λειτουργεί η εξουσία σε ομάδες. Η συμμετοχή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αυτοπεποίθηση κάποιου να μιλήσει και να εκτεθεί στα βλέμματα όλων. Οι μαθητές με εμπειρία περιθωριοποίησης (λόγω της ταυτότητάς τους ή της μαθησιακής υποδομής τους ή της κοινωνικής τους κατάστασης στην τάξη) μπορεί να χρειάζονται ιδιαίτερα την υποστήριξή σας.
- ✓ Δοκιμάστε και θυμηθείτε το μάντρα διευκόλυνσης των ομάδων: «ένα άτομο είναι κάτι περισσότερο από έναν ρόλο και ένας ρόλος είναι περισσότερο από ένα άτομο». Οι αποκρυσταλλωμένες εικόνες για το πώς λειτουργεί ένα άτομο σε μια ομάδα μπορεί να είναι μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία: αφήστε χώρο στους μαθητές να πειραματιστούν και να παρουσιάσουν τις συνεισφορές τους διαφορετικά από το συνηθισμένο και να αναλάβουν διαφορετικούς ρόλους σε διάφορες στιγμές.

If you want to know more about this, please check the “Manual for facilitators in non-formal education involved in preparing and delivering the programme of study sessions at European Youth Centres”

Τεχνικές για επιτυχημένη διευκόλυνση

Το «Εγχειρίδιο για διαμεσολαβητές (facilitators) της μη τυπικής εκπαίδευσης που συμμετέχουν στην προετοιμασία και την πραγματοποίηση του προγράμματος των μαθησιακών συναντήσεων στα Ευρωπαϊκά Κέντρα Νεολαίας» παρέχει μερικές ενδιαφέρουσες συμβουλές για το πώς να διευκολύνετε μια ομαδική συνεδρία. Αυτό είναι ένα απόσπασμα του εγχειριδίου:

Η ΠΑΡΑΦΡΑΣΗ

είναι μια θεμελιώδης ικανότητα ακρόασης. Είναι το θεμέλιο για πολλές άλλες ικανότητες ακρόασης, συμπεριλαμβανομένων του καθρέφτη, της συγκέντρωσης ιδεών και της ενθάρρυνσης ανθρώπων.

Πώς: χρησιμοποιήστε τα δικά σας λόγια για να πείτε τι πιστεύετε ότι είπε ο ομιλητής.

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΙΔΕΩΝ

για να βοηθήσετε μια ομάδα να δημιουργήσει μια λίστα ιδεών με γρήγορο ρυθμό, θέλετε να συγκεντρώσετε ιδέες και όχι να τις συζητήσετε.

Πώς: η αποτελεσματική συγκέντρωση ξεκινά με μια συνοπτική περιγραφή της εργασίας (για παράδειγμα, «Για τα επόμενα 10 λεπτά, παρακαλώ αξιολογήστε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα (κάποιου ζητήματος)»). Πρώτα θα ζητήσω από κάποιον να πει ένα» υπέρ «. Στη συνέχεια θα ζητήσω ένα «κατά» και ούτω καθεξής. Θα φτιάξουμε και τις δύο λίστες ταυτόχρονα. «).

Η ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ

είναι η τέχνη της δημιουργίας ευκαιριών για να συμμετέχουν οι άνθρωποι, χωρίς να γίνεται κανένα άτομο στόχος.

Πώς: «Ποιος άλλος έχει μια ιδέα;» «Αυτή η συζήτηση δημιουργεί ερωτηματικά για κανέναν άλλον;», «Ας ακούσουμε και από κάποιον που δεν έχει μιλήσει για λίγο», κλπ.

Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ

συλλαμβάνει τις ακριβείς λέξεις των ανθρώπων. Πρόκειται για μια πολύ επίσημη έκδοση παράφρασης, στην οποία ο διαμεσολαβητής επαναλαμβάνει τα ακριβή λόγια του ομιλητή.

Πώς: εάν ο ομιλητής είπε μια πρόταση, επαναλάβετε ακριβώς το ίδιο ξανά. Εάν είπε περισσότερες από μία προτάσεις, επαναλάβετε τις βασικές λέξεις ή / και φράσεις.

Η ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

είναι ένας τρόπος στήριξης των ανθρώπων για να κάνουν το επόμενο βήμα στην αποσαφήνιση και βελτίωση των ιδεών τους. Κάνει τον ομιλητή να καταλάβει ότι είστε μαζί του και ότι τον καταλαβαίνετε μέχρι τώρα. «Παρακαλώ, πες μου λίγο περισσότερα!»

Πώς: παραφράστε τη δήλωση του μαθητή που παρουσιάζει και, στη συνέχεια, ρωτήστε ανοιχτές ερωτήσεις χωρίς οδηγίες: «Μπορείς να πεις περισσότερα γι' αυτό;» ή «Τι εννοείς...;»

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΧΩΡΟΥ

στέλνει στο ήσυχο άτομο αυτό το μήνυμα: «Εάν δεν θέλετε να μιλήσετε τώρα, αυτό είναι εντάξει. Αλλά αν θέλετε να μιλήσετε, υπάρχει μια ευκαιρία».

Πώς: προσέξτε τα ήσυχα μέλη της ομάδας. Παρατηρήστε τη γλώσσα του σώματος ή τις εκφράσεις του προσώπου, που μπορεί να υποδηλώνουν την επιθυμία τους να μιλήσουν. Προσκαλέστε τους: «Μήπως σου πέρασε μια σκέψη που θα ήθελες να εκφράσεις;».

ΚΑΘΕΝΑΣ ΜΕ ΤΗ ΣΕΙΡΑ

είναι μια διαδικασία για να βοηθάς τους ανθρώπους να παίρνουν τον λόγο όταν πολλά άτομα θέλουν να μιλήσουν ταυτόχρονα.

Πώς: είναι μια διαδικασία τεσσάρων βημάτων. Πρώτον, ο διαμεσολαβητής ζητά από όποιον θέλει να μιλήσει να σηκώσει το χέρι του. Στη συνέχεια, δημιουργεί μια λίστα ομιλητών, δίνοντας έναν αριθμό σε κάθε άτομο. Τρίτον, καλεί τους ανθρώπους όταν είναι η σειρά τους να μιλήσουν. Στη συνέχεια, όταν έχει μιλήσει το τελευταίο άτομο, ο διαμεσολαβητής ελέγχει, για να δει αν και κάποιος άλλος θέλει να μιλήσει. Εάν ναι, ο διαμεσολαβητής κάνει έναν άλλο γύρο. Για παράδειγμα: (1) «Όλοι όσοι θέλουν τώρα να μιλήσουν, παρακαλώ να σηκώσουν το χέρι τους» (2) «Άννα, είσαι η πρώτη. Γιάννη, είσαι δεύτερος. Νατάσα, είσαι τρίτη. « (3) [Όταν τελειώνει η Σούζαν] «Ποιος ήταν δεύτερος; Ήσουν εσύ, Γιάννη; Εντάξει, συνέχισε.» (4) [Αφού μιλήσει και το τελευταίο άτομο] «Έχει κάποιος να πει κάτι;»

Η ΣΚΟΠΙΜΗ ΣΙΩΠΗ

είναι πολύ υποτιμημένη ως τεχνική. Συνιστάται σε μια παύση, που συνήθως διαρκεί όχι περισσότερο από λίγα δευτερόλεπτα, για να δώσει στον ομιλητή έναν σύντομο «ήσυχο χρόνο» για να ανακαλύψει τι θέλει να πει.

Πώς: με επαφή με τα μάτια και τη γλώσσα του σώματος, μείνετε συγκεντρωμένοι στον ομιλητή. Μην πείτε τίποτα, ούτε καν «χμμ». Απλά μείνετε χαλαροί και δώστε προσοχή.

Η ΕΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗ

υπογραμμίζει τον κοινό μύθο ότι «η σιωπή σημαίνει συναίνεση». Με αυτόν τον τρόπο, παρέχει βοήθεια σε άτομα που δεν αισθάνονται αρκετά ασφαλή για να εκφράσουν τις απόψεις τους, επειδή πιστεύουν ότι η γνώμη τους μειοψηφεί.

Η ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

σημαίνει την παρακολούθηση διαφόρων παράλληλων θεμάτων που συμβαίνουν ταυτόχρονα σε μία συζήτηση.

Πώς: η παρακολούθηση είναι μια διαδικασία τριών βημάτων. Πρώτον, ο διαμεσολαβητής δηλώνει ότι πρόκειται να αποχωρήσει από τη συζήτηση και να την συνοψίζει μόνο. Στη συνέχεια, κατονομάζει τις διάφορες συζητήσεις για διάφορα θέματα, που έχουν γίνει. Στο τέλος βλέπει το θέμα της ακρίβειας στην έκφραση με την ομάδα. (1) «Φαίνεται ότι υπάρχουν τρία θέματα συζήτησης εδώ τώρα. Θέλω να βεβαιωθώ ότι τα παρακολουθώ. « (2) «Φαίνεται ότι μία συζήτηση αφορά μεθόδους και μεθοδολογία. Μια άλλη αφορά τα οικονομικά. Και μια τρίτη αφορά το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της δραστηριότητας. « (3) «Το καταλαβαίνω σωστά;».

ΑΚΟΥΓΟΝΤΑΣ

Το να ακούει κανείς τα κοινά σημεία χρησιμεύει στην επίλυση των διαφωνιών.

Πώς: Πρώτον, δείξτε στην ομάδα ότι πρόκειται να συνοψίσετε τις διαφορές και τις ομοιότητες της ομάδας. Δεύτερον, συνοψίστε τις διαφορές. Τρίτον, σημειώστε περιοχές κοινού εδάφους. Τέλος, ελέγξτε για ακρίβεια.

Πώς: «Εντάξει, τώρα ξέρουμε πού στέκονται τρία άτομα. Έχει κάποιος άλλος διαφορετική θέση; « «Υπάρχουν άλλοι τρόποι να το δεις αυτό;» «Τι πιστεύουν οι άλλοι;» «Συμφωνούν όλοι οι άλλοι με αυτό;»

4.3. Τι κάνει έναν χώρο αρκετά ασφαλή για συμμετοχή;

Προκειμένου οι μαθητές να μάθουν, να συμμετάσχουν ή να συνεισφέρουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους, πρέπει να αισθάνονται σαν να βρίσκονται σε ασφαλές μέρος για να το κάνουν. Αλλά τι σημαίνει «ασφάλεια»; Καθώς υποστηρίζουμε τις διαδικασίες συμμετοχής, συχνά αντιμετωπίζουμε την ευθύνη και τον στόχο της δημιουργίας χώρων και δυναμικής, όπου οι συμμετέχοντες μπορούν να αισθάνονται αρκετά ασφαλείς για να συμμετάσχουν, όπου δεν συμβαίνει καμία ζημιά ή καταπίεση και όπου ακούγονται όλες οι διαφορετικές φωνές. Υπό αυτήν την έννοια, οι μαθητές πρέπει να αισθάνονται άνετα, αλλά η άνεση δεν σημαίνει ότι είναι παθητικοί στη μάθησή τους και ότι δεν βγαίνουν από τη ζώνη άνεσής τους.

Η ανάγκη να αισθάνεται κανείς ασφαλής, άνετος και ευπρόσδεκτος σε μια ομάδα είναι πολύ πιθανό να είναι μια διαδεδομένη ανθρώπινη εμπειρία. Παρ' όλα αυτά, η ασφάλεια δεν είναι μια ουδέτερη έννοια και το να μιλάμε για «ασφαλείς χώρους» είναι πιθανώς κάτι διαφορετικό για κάθε άτομο στο οποίο αναφερόμαστε. Η ασφάλεια είναι μια έννοια που ποικίλλει πολιτισμικά, χωρικά και χρονικά, είναι κοινωνικά παραγόμενη και εξαρτάται από το περιβάλλον.

Ο βαθμός στον οποίο κάποιος αισθάνεται ότι μπορεί να είναι μέρος μιας ομάδας και να συμμετέχει ενεργά σε αυτήν μπορεί να ερμηνευθεί σύμφωνα με πολλούς παράγοντες. Το συναίσθημα (και η πραγματικότητα) της εξουσίας (ή η έλλειψη αυτής) και το αίσθημα ασφάλειας είναι δύο βασικοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Το να νιώθει κανείς ικανός ή ότι έχει το δικαίωμα να εκφράσει τις απόψεις του, να δείξει συναισθήματα ή τρωτά σημεία, να πει την ιστορία κάποιου, να συγκεντρώσει την αυτοεκτίμηση που είναι απαραίτητο για να μαζέψει όλο το θάρρος του και να μιλήσει ή απλά να μην απειλεί δεν είναι δεδομένο για όλους ανά πάσα στιγμή. Η σύνδεση μεταξύ εξουσίας και ασφάλειας, υπό αυτή την έννοια, μπορεί να έχει σχέση με τη γνώμη κάποιου για τον εαυτό του, με την κρίση που κάνουν άλλοι για μας, με εσωτερική καταπίεση, με την ικανότητα κάποιου να εκφραστεί στη γλώσσα που μοιράζεται η πλειοψηφία των ανθρώπων σε ένα δωμάτιο, με σωματικές ικανότητες συμμετοχής χωρίς ειδική υποστήριξη, με πρόσβαση σε πόρους για να μην ξοδεύει χρόνο σε αμειβόμενες ή μη αμειβόμενες εργασίες, χωρίς να αισθάνεται περιέργια από το γεγονός ότι είναι μειοψηφία στην ομάδα... και πολλά άλλα.

Η διερεύνηση της σύνδεσης μεταξύ εξουσίας και ασφάλειας σε ομάδες θα μπορούσε να μας βοηθήσει να στηρίξουμε τη διαμεσολάβησή μας στην επίγνωση των συστημάτων καταπίεσης που μπορεί να είναι ενεργά ανά πάσα στιγμή μεταξύ των συμμετεχόντων αλλά και σε σχέση με την ευρύτερη δυναμική της εξουσίας.

Ο τρόπος που αναφερόμαστε στην «ασφάλεια» σε αυτό το εγχειρίδιο, συνεπώς, περιλαμβάνει:

ΝΑ ΜΗ ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΜΙΑ ΕΠΙΘΕΣΗ

Αυτό αναφέρεται στη φροντίδα της ψυχικής υγείας και ευεξίας κάθε συμμετέχοντος ως συνεργάτη μέσα σε μια ομάδα. Οι πρακτικές αποκλεισμού και οι προκαταλήψεις πρέπει να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν για να επιτύχουμε ευρύτερη συμμετοχή και έναν ασφαλή χώρο για πιο ευάλωτους συμμετέχοντες.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

όσον αφορά τη δημιουργία χώρων όπου η συμμετοχική διαδικασία λαμβάνει χώρα χωρίς υλικούς και άυλους φραγμούς. Αυτό μπορεί να έχει να κάνει με την πρόβλεψη για άτομα με ιδιαιτερότητες ή με το να καταστήσουμε τις διαδικασίες πιο συμμετοχικές, αν μιλάμε για σχέσεις εκτός της δια ζώσης αλληλεπίδρασης.

ΑΥΤΟ-ΟΡΓΑΝΩΣΗ

όταν οι συμμετέχοντες / μαθητές αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία να αναπτύξουν τη δική τους δυναμική και τους στόχους εκτός των παραμέτρων που καθορίζονται από τους συντονιστές / εκπαιδευτικούς και όταν μπορούν να αναδιαμορφώσουν ένα project ή έναν χώρο για να ταιριάξουν στις ανάγκες τους.

4.4. Τι εμποδίζει την πραγματική συμμετοχή; Τι πρέπει να γνωρίζετε;

Μπορεί να θυμάστε από τις παραπάνω ενότητες σχετικά με τις διαφορές μεταξύ της συμβολικής και της πραγματικής συμμετοχής πώς η τελευταία (στα διαφορετικά επίπεδα και στρώματα) μπορεί να είναι δύσκολο να εφαρμοστεί για τα σχολεία και τους δασκάλους που πρέπει να συνεργαστούν και να την υποστηρίξουν. Αυτό οφείλεται σε πολλούς λόγους, που κυμαίνονται από την έλλειψη εμπειρίας με μαθητές που καθοδηγούν κάποιες διαδικασίες μέχρι το πώς λειτουργεί η εξουσία μέσα στο σχολικό σύστημα και μέσα στην τάξη. Από την πρακτική ρύθμιση χρονοδιαγραμμάτων μέχρι την υπερβολική εργασία που έχουν αναλάβει οι εκπαιδευτικοί με βάση έναν αρκετά περιορισμένο προϋπολογισμό.

Η ακόλουθη ενότητα σκιαγραφεί ορισμένα από τα ζητήματα που μπορεί να χρειαστεί να γίνουν σαφή κατά τον προγραμματισμό μιας συμμετοχικής διαδικασίας με τους μαθητές.

ΕΞΟΥΣΙΑ

Η συμμετοχή συνδέεται στενά με τη λήψη αποφάσεων (που μπορεί να κυμαίνεται από την καθαρή έγκριση των υφιστάμενων προτάσεων έως την πρωτοβουλία των μαθητών). Το να είσαι σε θέση να συμμετέχεις στη λήψη αποφάσεων έχει να κάνει πολύ με το αίσθημα ότι έχεις την δύναμη να το κάνεις. Έχει να κάνει πολύ με το πώς μοιράζεται και πώς έχει πρόσβαση κανείς στην εξουσία. Η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της δυναμικής της εξουσίας στο σχολείο και στην τάξη σας είναι το κλειδί για την διερεύνηση των καθημερινών αλληλεπιδράσεων αλλά και για τις δυνατότητες αλλαγής του τρόπου λειτουργίας των πραγμάτων.

Η εξουσία αφορά κυρίως τις ορατές και αόρατες ιεραρχίες. Για παράδειγμα: Ποιος έχει μεγαλύτερη νομιμοποίηση για τη λήψη αποφάσεων; Ποιος θεωρείται ότι έχει περισσότερες γνώσεις; Ποιος ελέγχει τα οικονομικά; Ποιος μπορεί να ορίσει κανόνες; Ποιος έχει υψηλότερο κοινωνικό status από άλλους; Όπως ο Nishiyama, K. (2020) το θέτει «Οι καθηγητές συχνά - αν όχι πάντα - έχουν κάποιο επίπεδο εξουσίας έναντι των μαθητών. Αυτή η εξουσία είναι, μεταξύ άλλων, διοικητική (π.χ. οι δάσκαλοι βαθμολογούν την εργασία των μαθητών, συναντιούνται με τους γονείς), έγκυρη (οι εκπαιδευτικοί έχουν εξουσία σε σχέση με τη γνώση) και κανονιστική (αστυνομικοί κανόνες επικοινωνίας και συμπεριφοράς στην τάξη, τους οποίους θέτουν οι εκπαιδευτικοί). Η ιεραρχία ισχύος δεν είναι, ωστόσο, μόνο εκείνη μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών. Εάν οι εκπαιδευτικοί έχουν περισσότερη δύναμη από τους μαθητές, παραδοσιακά στο σχολικό περιβάλλον οι διευθυντές του σχολείου έχουν περισσότερη δύναμη από τους καθηγητές. Όπως λέει ένας από τους ερωτηθέντες σε συνέντευξη του έργου BePart: «Αν δεν ακούτε τους καθηγητές, πώς θα ακούσετε τους μαθητές; Σε πολλά γυμνάσια, η απόφαση λαμβάνεται μόνο από τον Διευθυντή του σχολείου ή τον Διευθυντή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης». Τόσο οι διευθυντές του σχολείου όσο και οι καθηγητές μπορούν να φοβούνται συνειδητά και ασυνείδητα ότι, χάνοντας τον έλεγχο της λήψης αποφάσεων, χάνουν επίσης τη δύναμή τους. Η καινοτομία, η εμπιστοσύνη στη νέα αυτή διαδικασία και το χάσιμο του ελέγχου μπορεί να είναι τρομακτικά. Όπως θα δούμε σε όλο αυτό το εγχειρίδιο, σε μια τάξη (όπως και στη ζωή γενικά) η εξουσία μπορεί σπάνια να γίνει πλήρως ουδέτερη και τελικά να εξουδετερωθεί - οι άνθρωποι δεν μπορούν να γίνουν ίσοι κατά βούληση. Ωστόσο, η εξουσία μπορεί να γίνει ορατή και τα αποτελέσματά της μπορούν να μετρηστούν μέσω της διαμεσολάβησης που γνωρίζει πώς λειτουργεί η εξουσία και η κατάταξη σε επιμέρους κατηγορίες και, έχοντας κατά νου αληθινά έναν στόχο για πραγματική συμμετοχή.

Η μη ισορροπημένη κατανομή εξουσίας υπάρχει επίσης στους μαθητές (λόγω του φύλου τους, της κοινωνικής τους κατάστασης, αν ανήκουν στην πλειοψηφία ή στη μειοψηφία ή σε μια μειονότητα κλπ). Έχει νόημα να ληφθεί υπόψη αυτό κατά τον προγραμματισμό των διαδικασιών συμμετοχής: η διασφάλιση της εφαρμογής διαφορετικών δραστηριοτήτων και μεθόδων είναι σημαντική για τη διασφάλιση της συμμετοχής διαφορετικών τύπων μαθητών.

ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑ

Μιλώντας λοιπόν για την εξουσία, μιλάμε επίσης πολύ για την ποικιλομορφία. Παραθέτοντας ξανά τον Nishiyama, K. (2020), «Εάν δεν καταλαβαίνετε την ποικιλομορφία, δύσκολα θα καταλάβετε τη συμμετοχή. Οι νέοι δεν είναι μια ομοιογενής ομάδα. Η συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων είναι πιο πιθανό να πετύχει όταν αναγνωρίζεται και γίνεται σεβαστή η ποικιλομορφία των συνθηκών, της εθνικότητας, της ιστορίας, των ενδιαφερόντων, των δεξιοτήτων και των αναγκών τους. Είναι τόσο διαφορετικοί όσο οι ενήλικες και έχουν ποικίλη και μεταβλητή πρόσβαση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (...). Για τους νέους, οι κίνδυνοι αποκλεισμού είναι ιδιαίτερα έντονοι, καθώς βρίσκονται σε μια μεταβατική περίοδο στη ζωή τους: προς την ενηλικίωση, προς την αυτονομία και προς την ανεξαρτησία». Ο προβληματισμός σχετικά με το ρόλο των διαμεσολαβητών (που είναι οι καθηγητές, σε αυτό το σχέδιο) στην ανάπτυξη διαφορετικών χώρων συμμετοχής σημαίνει επίσης να γνωρίζετε ότι η διαμεσολάβηση δεν είναι «ουδέτερη»: οι κοινωνικές δομές και οι συστημικές ανισότητες είναι ενεργές ανά πάσα στιγμή και οι διαμεσολαβητές διαδραματίζουν επίσης ρόλο. Για να συνοδεύσετε μια συμμετοχική διαδικασία που να είναι όσο το δυνατόν χωρίς αποκλεισμούς, πρέπει να σκεφτείτε στρατηγικές για τον περιορισμό των προνομίων ορισμένων και των μορφών καταπίεσης που υπάρχουν στην ομάδα σας και να παρακινήσετε εκείνες που πηγαινούν στο περιθώριο πιο συχνά από άλλους. Ποιος τοποθετείται στο περιθώριο της τάξης; Ποιος καταλαμβάνει το κέντρο και έχει περισσότερη δύναμη και νομιμοποίηση; Δοκιμάστε και σκεφτείτε τις στρατηγικές που το αντιμετώπιζουν αυτό.

ΧΡΟΝΟΣ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Εάν η συμμετοχή έχει προτεραιότητα στα σχολικά αναλυτικά προγράμματα σπουδών, οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να αφιερώσουν χρόνο για αυτόν το σκοπό. Η κατανομή κάποιων περιόδων χρόνου για συμμετοχικές δραστηριότητες εκτός των υποχρεωτικών σχολικών ωρών θα μειώσει σημαντικά τα ποσοστά συμμετοχής, ακόμη περισσότερο εάν αυτές οι συγκεντρώσεις έχουν προγραμματιστεί να πραγματοποιηθούν εντός των απαραίτητων ωρών χαλάρωσης. Παρόλο που η συμμετοχή των μαθητών πρέπει να είναι εθελοντική, η δημιουργία χώρων όπου όλοι οι μαθητές μπορούν να παρευρεθούν ελεύθερα είναι ένα προληπτικό βήμα για να καταστούν τέτοιες διαδικασίες δράσεις χωρίς περιορισμούς.

ΑΡΧΙΖΟΝΤΑΣ ΝΩΡΙΣ

Ομοίως, εάν οι δάσκαλοι και η διοίκηση του σχολείου είναι πραγματικά αποφασισμένοι να εμπλέξουν μαθητές σε συμμετοχικές διαδικασίες, ο ρόλος των νέων πρέπει να είναι κεντρικός από την αρχή των δραστηριοτήτων. Το να συμμετέχουν ενεργά οι μαθητές από νωρίς είναι πιθανό να είναι ο μόνος τρόπος να συμμετέχουν πραγματικά και να συν-δημιουργούν το σχεδιασμό, τη δομή και τις δραστηριότητες όσων σχεδιάζονται. Εάν το πλαίσιο συμβαίνει σύμφωνα με τις απόψεις κάποιου άλλου, εάν δεν είναι δικό τους, εάν επιβάλλεται, οι νέοι είναι λιγότερο πιθανό να αισθάνονται πραγματική δέσμευση γι' αυτό.

ΕΝΤΙΜΟΤΗΤΑ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ

Το να συμπεριφέρεται κανείς στους νέους με ειλικρίνεια είναι το κλειδί για την εμπλοκή τους, ειδικά σε ένα πλαίσιο με ανισορροπία δύναμης, όπως το σχολείο. Πρέπει να υπάρχει σαφήνεια σχετικά με τον σκοπό της διαδικασίας την οποία τους προσκαλείτε να ξεκινήσουν, σχετικά με το επίπεδο επιρροής που θα έχουν και ποιες ευθύνες αναμένεται να αναλάβουν.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ομοίως, ποιες είναι οι προτεραιότητες στη ζωή των μαθητών στις οποίες μπορείτε να εστιάσετε τις δραστηριότητες που θα κάνετε στο σχολείο; Τι χρειάζονται, που δεν μπορούν να επιτύχουν; Το πλαίσιο επηρεάζει σημαντικά τη συμμετοχή και κάθε μαθητής θα έχει ένα αρκετά διαφορετικό πλαίσιο. Ως καθηγητής που συνοδεύει τους μαθητές στην καθημερινή τους ζωή, είναι πιθανό να κατανοήσετε πού δεν είναι σε θέση να αποκτήσουν πρόσβαση, τόσο σε υλικό επίπεδο (π.χ. δεν έχουν υπολογιστή στο σπίτι και χρειάζεται το σχολείο να βρει έναν τρόπο να τους αφήσει να χρησιμοποιήσουν έναν;) και σε ψυχολογικό επίπεδο (π.χ. υπάρχουν μαθητές που συχνά αποκλείονται από την ομάδα;). Η εξεύρεση ενός τρόπου για να μιλήσουν οι διαδικασίες συμμετοχής σε γλώσσα που να κινητοποιεί τους μαθητές είναι το κλειδί για να έχουν αντίκτυπο οι διαδικασίες αυτές στη ζωή τους.

ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Εάν η πραγματική συμμετοχή είναι ο στόχος αυτού του σχεδίου, πρέπει να αναγνωρίσουμε σε ποιους τομείς της διαχείρισης του σχολείου και της σχολικής ζωής επιτρέπεται να συμμετέχουν οι μαθητές. Γιατί αυτό; Μήπως είναι επειδή οι μαθητές δεν θεωρείται ότι έχουν αρκετή εμπειρία; Αξιοπιστία; Μήπως είναι επειδή τα παλιά σχολικά συστήματα λειτούργησαν έτσι για πολλόν καιρό; Ποιες υποθέσεις γίνονται που αφορούν τους μαθητές; Αυτό οφείλεται στον φόβο να μην επιτευχθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα; Μέσω μιας συμμετοχικής διαδικασίας οι νέοι θα αναλάβουν κινδύνους, θα μάθουν, θα βρουν τρόπους να εκφραστούν. Το να επιτρέπουμε τις επιλογές «αποτυχίας» ή απλώς το να μην επιτύχουμε τα αποτελέσματα που ελπίζαμε οι εκπαιδευτικοί (ή το να μην επιτύχουμε μέσω της διαδρομής που οι εκπαιδευτικοί ελπίζουμε) ανοίγει δυνατότητες για μάθηση και δημιουργική δράση.

ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Όπως διερευνήθηκε στα παραπάνω σημεία, η πραγματική δέσμευση από τη διεύθυνση του σχολείου και το συμβούλιο του σχολείου είναι το κλειδί για την επιτυχία των διαδικασιών συμμετοχής. Εάν η διεύθυνση του σχολείου δεν έχει δεσμευτεί να συμμετάσχει και να αναλάβει την ευθύνη για να το θέσει στις πρώτες προτεραιότητες, μπορεί να είναι πολύ δύσκολο για μεμονωμένους εκπαιδευτικούς να σχεδιάσουν και να αναπτύξουν τέτοιες διαδικασίες με τους μαθητές τους. Το να το θέσει στις πρώτες προτεραιότητες σημαίνει να του δοθεί ένας σημαντικός χώρος ανάμεσα στις εργασίες και τα καθήκοντα των εκπαιδευτικών, να σχεδιαστούν τακτικές συναντήσεις για να εργαστούν για τη συμμετοχή, σημαίνει να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ εκείνων που υποστηρίζουν τέτοιες διαδικασίες και πολλά άλλα.

ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Ένας από τους τρόπους για να υποστηρίξει κανείς την ανάπτυξη της δέσμευσης των μαθητών για τη συμμετοχική διαδικασία είναι επίσης να διασφαλίσει ότι οι νέοι βλέπουν το αποτέλεσμα της συμμετοχής τους. Θα πρέπει να δουν με σαφήνεια ποια είναι η επίδραση της συμμετοχής τους: είναι ένας προϋπολογισμός; Έχει συμβάλει στον εμπλουτισμό του σχολικού προγράμματος σπουδών; Είναι ένα σχολικό ταξίδι; Το να αναλάβουν την ευθύνη και να μην το θεωρήσουν μάταιη προσπάθεια είναι σημαντικό, ώστε οι μαθητές σας να έχουν φωνή. Είναι αυτονόητο πως αυτό σημαίνει επίσης τη δημιουργία ενός χώρου για τους μαθητές σας ώστε να διακρίνουν την αξία στη συμμετοχή πέρα από τα απλά παράπονα, ενός χώρου για να ληφθούν οι ίδιοι σοβαρά υπόψη. Η μείωση του επιπέδου αφαιρετικότητας και γενίκευσης και η πραγματική επιρροή στο τι αποφασίζεται (και τι θα επηρεάσει τη ζωή τους στο σχολείο) είναι το κλειδί για την ενθάρρυνση της συμμετοχής των μαθητών.

5. Δοκιμή & υλοποίηση

5.1. Η διαδικασία εφαρμογής: ποια βήματα;

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΦΑΣΗ ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

Δημιουργία συνεργασιών

Η φάση συνεργασίας θα οργανωθεί από την ομάδα του έργου σε κάθε σχολείο-εταιρος και θα φέρει τους μαθητές σε επαφή με το σχέδιο. Ένας από τους κύριους στόχους για την ομάδα έργου των εκπαιδευτικών είναι να επιλέξουν με ανοιχτή πρόσκληση τους μαθητές που θα συμμετάσχουν ενεργά στο έργο.

Οι Σχολικές Συνεργασίες θα συγκεντρώσουν την ομάδα των μαθητών που θα εργαστούν για την εφαρμογή και ανάπτυξη ενός Μοντέλου Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΝ) στο σχολείο τους.

Κριτήρια για την επιλογή της ομάδας συνεργασίας

- ✓ Η ομάδα των μαθητών θα πρέπει να έχει έναν αποκλειστικό και αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρέπει να περιλαμβάνει μαθητές από διαφορετικά κοινωνικά, οικονομικά και εθνοτικά περιβάλλοντα, μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, μαθητές με ειδικές ανάγκες, μαθητές από όλα τα φύλα κ.λπ.
- ✓ Οι μαθητές που θα συμμετάσχουν θα πρέπει να δείξουν το πραγματικό τους ενδιαφέρον για τους στόχους του έργου και να δηλώσουν ότι θα κάνουν το καλύτερο δυνατό για να εξυπηρετήσουν τους στόχους του έργου.
- ✓ Οι μαθητές θα πρέπει να έχουν κάποια γνώση της τεχνολογίας ή τουλάχιστον να θέλουν να την μάθουν, καθώς θα πρέπει να παράγουν βίντεο προώθησης του σχεδίου, να κάνουν διαδικτυακές εργασίες μάρκετινγκ κ.λπ.
- ✓ Οι μαθητές πρέπει να συνεργάζονται καλά με τους δασκάλους τους που είναι μέλη της ομάδας έργου σε κάθε σχολείο.

Μετά το σχηματισμό της ομάδας συνεργασίας, οι μαθητές θα προετοιμάσουν τη διαδικασία επιλογής των πιο σχετικών με αυτούς Μοντέλων Συμμετοχής Νέων (ΜΥΡ).

Κριτήρια για την επιλογή ενός μοντέλου συμμετοχής των νέων

Τα μοντέλα πρέπει:

- ✓ να σχετίζονται με το συγκεκριμένο σχολικό πλαίσιο
- ✓ να αντιμετωπίζουν ένα πραγματικό πρόβλημα στο σχολείο
- ✓ να είναι ρεαλιστικά στην εφαρμογή όσον αφορά τη διαχείριση του χρόνου
- ✓ να υπάρχει η συμφωνία όλων των μελών της ομάδας για την εφαρμογή του
- ✓ να είναι σε θέση να συγκεντρώσουν βοήθεια από τουλάχιστον ορισμένα μέλη της σχολικής κοινότητας π.χ. την ένωση γονέων, τον σύλλογο εκπαιδευτικών, τη διεύθυνση του σχολείου κ.λπ.
- ✓ να σχετίζονται με την ηλικία των μαθητών
- ✓ να μπορούν οι μαθητές να ζητήσουν περισσότερους πόρους από, για παράδειγμα, τον Δήμο, τις επιχειρήσεις και τα ΜΜΕ, τις διάφορες ενώσεις και από μεμονωμένους πολίτες.

Κίνητρα και κινητοποίηση των μαθητών

Η ομάδα συνεργασίας θα πρέπει στη συνέχεια να κινητοποιηθεί και να αναπτύξει το ενδιαφέρον των μελών της να εργαστούν για το σχέδιο.

Τρόποι κινητοποίησης των μαθητών

- ✓ Θα συμμετάσχουν ενεργά στην επιλογή ενός Μοντέλου Συμμετοχής Νέων (ΜΥΡ) που τους ενδιαφέρει προσωπικά και ενδιαφέρει τη σχολική τους κοινότητα
- ✓ Θα εκπαιδευτούν μέσω των δραστηριοτήτων του σχεδίου για να το εφαρμόσουν
- ✓ Θα ταξιδέψουν για να συναντήσουν μαθητές από άλλα σχολεία για να ανταλλάξουν απόψεις και εμπειρίες σχετικά με την υλοποίηση του Μοντέλου Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΡ)
- ✓ Θα είναι μέρος μιας διεθνούς ομάδας μαθητών που, όπως και αυτοί, προσπαθούν να εφαρμόσουν διαδικασίες ενεργού συμμετοχής των νέων στα σχολεία τους
- ✓ Θα τους δοθεί διάκριση μεταξύ των σχολικών κοινοτήτων τους και μεταξύ του διεθνούς δικτύου μαθητών, όταν θα καταφέρουν να εφαρμόσουν αποτελεσματικά τα Μοντέλα Συμμετοχής Νέων (ΜΥΡ) που επέλεξαν και ακόμη και θα τα αναπτύξουν ακόμη περισσότερο.

Σχεδιασμός και ανάπτυξη Σχεδίου Δράσης ΜΥΡ

Η ομάδα έργου μαθητών και εκπαιδευτικών θα οργανώσει συναντήσεις σε κάθε σχολικό πλαίσιο μεταξύ των μαθητών, προκειμένου να σχεδιάσει συγκεκριμένες δράσεις και δραστηριότητες για την εφαρμογή των Μοντέλων Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΡ).

Ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν κατά τη φάση προετοιμασίας

- ? Ποιο είναι το μεγάλο πρόβλημα στη σχολική κοινότητα που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε και ποια είναι τα μικρά προβλήματα που μπορούν επίσης να αντιμετωπιστούν με την εφαρμογή του Μοντέλου Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΡ) που έχουμε επιλέξει;
- ? Μέχρι πότε χρειαζόμαστε / σκοπεύουμε να αντιμετωπίσουμε αυτά τα προβλήματα;
- ? Ποιες προκλήσεις θα πρέπει να ξεπεράσουμε;
- ? Πώς θέλουμε να εφαρμόσουμε το Μοντέλο Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΡ) και ποιες ενέργειες μπορούμε να σχεδιάσουμε βήμα προς βήμα;
- ? Ποιους πόρους διαθέτουμε ήδη;
- ? Ποιους πρόσθετους πόρους θα χρειαστούμε για να πετύχουμε;
- ? Πού θα μπορούσαμε να βρούμε αυτούς τους πόρους;
- ? Πώς μπορούμε να κάνουμε την καλύτερη δυνατή χρήση των πόρων που βρίσκουμε;

ΦΑΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ Ψάχνοντας για υποστήριξη

Σχολική κοινότητα

Στη συνέχεια, οι μαθητές θα προσκαλέσουν άλλους στο σχολικό τους πλαίσιο να υποστηρίξουν το έργο τους και να συνεργαστούν ενεργά μαζί τους, ώστε να μπορούν να αλλάξουν τη σχολική κουλτούρα. Θα τους παρουσιάσουν το έργο, θα παρουσιάσουν τα Μοντέλα που έχουν επιλέξει και γιατί, θα τους εξηγήσουν τι θέλουν να βρουν και ποιες είναι οι ανάγκες, θα ζητήσουν βοήθεια, θα υποσχεθούν τρόπους για την υποστήριξη και των στόχων των συνεργατών τους.

Προτείνουμε στους μαθητές να προσκαλέσουν τη ευρύτερη σχολική κοινότητα:

- ✓ Προσκαλέστε τους συμμαθητές τους
- ✓ Προσκαλέστε τους εκπροσώπους των μαθητών, δηλ. τα συμβούλια των μαθητών σε κάθε τάξη και το συμβούλιο σε ολόκληρο το σχολείο
- ✓ Προσκαλέστε διάφορες λέσχες και ομάδες στο σχολείο σας
- ✓ Προσκαλέστε την ένωση γονέων
- ✓ Προσκαλέστε τον σύλλογο εκπαιδευτικών
- ✓ Προσκαλέστε τους διευθυντές του σχολείου και τους διευθυντές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
- ✓ Προσκαλέστε το διοικητικό και το βοηθητικό προσωπικό του σχολείου

Τοπική κοινότητα

Στη συνέχεια, οι μαθητές θα καλέσουν άτομα και οργανισμούς εκτός του σχολικού τους πλαισίου για να υποστηρίξουν το έργο τους και να συνεργαστούν ενεργά μαζί τους, ώστε να μπορούν να αλλάξουν τον πολιτισμό της κοινότητας.

Προτείνουμε στους μαθητές να προσκαλέσουν την τοπική τους κοινότητα:

- ✓ Προσκαλέστε τους εκπροσώπους του Δήμου που έχουν οριστεί να συνεργαστούν με τοπικά σχολεία
- ✓ Προσκαλέστε ορισμένα τοπικά ιδρύματα που σχετίζονται με τους στόχους σας
- ✓ Προσκαλέστε μεγάλες επιχειρήσεις και Μικρομεσαίες (Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις) που είναι αφιερωμένες στον στόχο της κοινωνικής ευθύνης
- ✓ Προσκαλέστε το Υπουργείο Παιδείας και / ή το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και άλλους φορείς, όπου απαιτείται

Εφαρμογή & παρακολούθηση του σχεδίου δράσης

Οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν μια μικρότερη ομάδα που θα είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση και την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων του έργου («Ποιος κάνει τι πότε;») και να αναφέρουν ξανά σε κάθε συνάντηση της Ομάδας. Αυτή η ομάδα παρακολούθησης θα λειτουργεί από την αρχή του έργου και θα παρακολουθεί όλες τις δραστηριότητες με οριζόντιο τρόπο.

Προτείνουμε ακρογωνιαίοι λίθοι παρακολούθησης να είναι:

- ? Ποιος είναι υπεύθυνος για μια ενέργεια;
- ? Ποιος είναι ο στόχος αυτής της δράσης;
- ? Ποια είναι η προθεσμία μέσα στην οποία πρέπει να ολοκληρωθεί το έργο;
- ? Ποιες ακριβώς θα είναι οι δραστηριότητες που θα υλοποιηθούν;
- ? Ποιοι θα είναι οι βασικοί κανόνες που πρέπει να ακολουθήσετε;
- ? Πώς θα ξεπεραστούν τα εμπόδια;
- ? Με ποιους τρόπους οι διαδικασίες παρακολούθησης θα είναι πιο αποτελεσματικές;

Αξιολόγηση

Οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν μια μικρότερη ομάδα, η οποία θα είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων του έργου, να προτείνει πιθανές αλλαγές ή διορθωτικές ενέργειες στην Ομάδα και να βοηθήσει την Ομάδα να καταλάβει πού βρίσκονται και τι να κάνουν για να ολοκληρώσουν τους στόχους τους. Αυτή η ομάδα αξιολόγησης θα εργαστεί από την αρχή του έργου και θα παρακολουθήσει όλες τις δραστηριότητες με οριζόντιο τρόπο.

Κριτήρια αξιολόγησης

Προτείνουμε τα κριτήρια αξιολόγησης για τις δραστηριότητες του έργου να ακολουθούν το μοντέλο SMART. Κάθε στόχος που έθεσαν οι μαθητές πρέπει να έχει αυτά τα πέντε χαρακτηριστικά για να εξασφαλίσει ότι ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί και ωφελεί τη σχολική κοινότητα:

- ✓ S «συγκεκριμένο»
- ✓ M «μετρήσιμο»
- ✓ A «εφικτό»
- ✓ R «σχετικό»
- ✓ T «Χρονικά δεσμευμένο».

Εργαλεία αξιολόγησης

Προτείνουμε τα εργαλεία αξιολόγησης να επιλεγθούν μεταξύ των ακόλουθων:

- ✓ Ερωτηματολόγια
- ✓ Ομάδες εστίασης
- ✓ Συνεντεύξεις
- ✓ Συνεδρίες παρατήρησης

Εκτίμηση των επιπτώσεων

Οι μαθητές πρέπει επίσης να μετρήσουν τον αντίκτυπο που έχει το έργο τους στα άτομα, στη σχολική κοινότητα και πιθανώς στην ευρύτερη τοπική κοινότητα.

Ερωτήσεις για τη μέτρηση του αντίκτυπου:

- ? Έχει επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος του Μοντέλου Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΠ); Και τι απαιτείται για να ολοκληρωθεί;
- ? Το μοντέλο που υλοποιήθηκε ανέπτυξε τις οριζόντιες δεξιότητές μας; (π.χ. επίλυση προβλημάτων, δημιουργική σκέψη, ομαδική εργασία, λήψη αποφάσεων, ενδοπροσωπικές δεξιότητες, διαπροσωπικές δεξιότητες, δεξιότητες επικοινωνίας, δεξιότητες ηγεσίας και άλλα)
- ? Είναι η ομάδα μας ικανοποιημένη με το αποτέλεσμα;
- ? Είναι ικανοποιημένη η σχολική κοινότητα και η ευρύτερη κοινότητα;
- ? Είναι αυτό ένα ποιοτικό μοντέλο, που μπορεί να προσαρμοστεί και να υιοθετηθεί από άλλα σχολεία σε διαφορετικά περιβάλλοντα;

Δυνατότητα προσαρμογής

Είναι καλό για το έργο να ελέγξει εάν το Μοντέλο Συμμετοχής Νέων (ΜΥΠ) που έχει επιλέξει η Ομάδα των μαθητών εφαρμόζεται σε διαφορετικά σχολεία ή σε διαφορετικά περιβάλλοντα όπου ζει η νεολαία, δηλαδή μια αθλητική ομάδα, μια θεατρική ομάδα, μια μικρότερη εκπαιδευτική ομάδα. Μπορεί επίσης να μετρηθεί σε σχέση με την ικανότητά του να προσαρμόζεται σε ομάδες άλλων ανθρώπων, ενήλικες, μικρότερα παιδιά κ.λπ.

Ερωτήσεις για τη μέτρηση της προσαρμοστικότητας του Μοντέλου:

- ? Μπορεί το Μοντέλο Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΠ) να χρησιμοποιηθεί από άλλες ομάδες ανθρώπων;
- ? Ποιες αλλαγές θα μπορούσαν να γίνουν για να προσαρμοστεί σε νέα περιβάλλοντα;
- ? Πώς θα μπορούσαμε να συνεργαστούμε με διαφορετικές ομάδες που θέλουν να χρησιμοποιήσουν το Μοντέλο Συμμετοχής των Νέων (ΜΥΠ);
- ? Πώς μπορούμε να μετρήσουμε τα αποτελέσματα και τα αποτελέσματα αυτής της νέας εφαρμογής και προσαρμογής;

5.2. Ευθύνες εκπαιδευτικών και μαθητών

Teachers responsibilities

Students responsibilities

Οι εκπαιδευτικοί θα έχουν πρόσβαση στο εγχειρίδιο BePart, το οποίο περιέχει μια περιγραφή ενός συνόλου 28 Μοντέλων Συμμετοχής Νέων - ΜΥΡ, και θα κάνει μια πρώτη επιλογή ΜΥΡ (τουλάχιστον 10 ΜΥΡ) που θεωρούν ενδιαφέροντα ή σημαντικά για την ανάπτυξη του σχολείου τους, λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά του σχολείου και τους πόρους.

Οι καθηγητές θα επιλέξουν μια ομάδα μαθητών, που ονομάζεται «ομάδα συνεργασίας» που θα είναι οι «πρώτοι υιοθετούντες» τις συμμετοχικές διαδικασίες, οδηγώντας το έργο BePart από την πλευρά των μαθητών και σταδιακά εμπλέκοντας περισσότερους μαθητές στις δραστηριότητες.

Οι εκπαιδευτικοί θα δημιουργήσουν κατάλληλους χώρους στο σχολείο, για να παρουσιάσουν και να συζητήσουν αυτά τα Μοντέλα ΜΥΡ με επιλεγμένους μαθητές.

Από τα μοντέλα που επέλεξαν οι εκπαιδευτικοί, οι μαθητές θα επιλέξουν 2 ΜΥΡ που θα ήθελαν να εφαρμόσουν. Οι εκπαιδευτικοί θα ενεργήσουν ως διαμεσολαβητές, βοηθώντας τους να επιλέξουν αλλά να μην παρεμβαίνουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων των μαθητών.

Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές, βάσει μιας διαδικασίας συν-δημιουργίας, θα σχεδιάσουν Σχέδια Δράσης ΜΥΡ, έγγραφα που καθοδηγούν την υλοποίηση του ΜΥΡ. Οι μαθητές θα είναι οι κύριοι φορείς υλοποίησης του ΜΥΡ, οι εκπαιδευτικοί θα αναλάβουν ρόλο διαμεσολαβητή.

Οι εκπαιδευτικοί θα κινητοποιήσουν τους επιλεγμένους μαθητές και θα προωθήσουν την εμπλοκή τους στην εφαρμογή και τη δοκιμή του ΜΥΡ στα σχολεία τους.

Οι μαθητές θα αναπτύξουν διάφορους Οδηγούς για την εφαρμογή του Μοντέλου ΜΥΡ, ως στρατηγική και εργαλείο για την υποστήριξη της υιοθέτησης και της ανάπτυξης του ΜΥΡ σε άλλες τάξεις ή σχολεία σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί θα προετοιμάσουν εκδηλώσεις μικρής κλίμακας και οι μαθητές θα συμμετάσχουν σε διεθνείς ανταλλαγές και στα δύο χρόνια του έργου.

5.3. Παράδειγμα: Πώς να επιλέξετε ένα ΜΥΡ;

Δεν υπάρχει σούπερ ΜΥΡ, χωρίς αδυναμίες ή περιορισμούς. Έτσι, για να επιλέξετε ένα ΜΥΡ, οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές μπορεί να αρχίσουν να σκέφτονται ερωτήματα όπως τα ακόλουθα:

- ? Τι σκοπεύει να επιτύχει το σχέδιο δράσης; Ποιες είναι οι ανησυχίες των μαθητών σχετικά με τη σχολική ζωή;
- ? Σε τι θέλετε να συμβάλετε;;
- ? Ποιες ευκαιρίες μπορούν να δημιουργηθούν, ώστε να επιτρέψουν στους μαθητές να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση των στόχων;

Για τον καθορισμό του σκοπού της συμμετοχικής πρωτοβουλίας.

- ? Πώς θα συνεισφέρουν οι μαθητές;
- ? Ποιες διαδικασίες μπορεί να λειτουργήσουν για να διακόψουν τις περιοριστικές πεποιθήσεις σχετικά με την ικανότητα των μαθητών;
- ? Ποιες μέθοδοι θα χρησιμοποιηθούν για να προκαλέσουν διάφορες απόψεις από τους συμμετέχοντες;
- ? Ποιες προοπτικές και φωνές συμπεριλαμβάνονται, εξαιρούνται ή έχουν προνομιακή θέση στο πρόγραμμα;

Για να τοποθετήσετε όλους τους συμμετέχοντες ως συνεισφέροντες και να διασφαλίσετε ότι οι μαθητές έχουν ενεργό ρόλο στη φάση κάθε έργου, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης.

- ? Πώς ανατίθενται, υιοθετούνται και εφαρμόζονται οι ρόλοι και οι ευθύνες στο πρόγραμμα;
- ? Πώς διαχειρίζονται όλοι τις σχέσεις, ώστε να διασφαλίζονται η ισότητα και ο σεβασμός μεταξύ όλων των μερών;
- ? Πώς επηρεάζουν οι σχέσεις εξουσίας, οι δομές και τα γύρω φυσικά και κοινωνικά περιβάλλοντα τις δυνατότητες δέσμευσης;

Να αναγνωρίσουμε ότι η δύναμη είναι σχετική και η τεχνογνωσία των συμμετεχόντων τοποθετείται κάπου σε σχέση μεταξύ τους.

- ? Πώς μπορούν οι ίδιοι οι νέοι να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στην ασφάλεια των συνομηλικών τους και εκείνων που επηρεάζονται από τα σχέδια δράσης τους;

Το να αναγνωρίσουμε ότι η συμμετοχή είναι «δικαίωμα» που από μόνη της χρειάζεται προστασία.

- ? Ποιοι είναι οι κοινωνικοί, φυσικοί και εικονικοί χώροι στους οποίους μπορεί να πραγματοποιηθεί η συμμετοχή;
- ? Πώς επηρεάζει το μέρος ή το πλαίσιο το τι είναι δυνατό ή επιθυμητό σε σχέση με τη συμμετοχή;
- ? Τι διαμεσολαβεί την πρόσβαση σε συγκεκριμένους χώρους και μέρη;
- ? Ποιες στρατηγικές μπορεί να χρειαστούν για τη δημιουργία προσέγγισης και πρόσβασης στους χώρους συμμετοχής;

Να επιστήσει κανείς την προσοχή στη φυσική και σχετική φύση του συμμετοχικού χώρου.

Μετά από αυτήν την άσκηση, ρίξτε μια ματιά στο σχέδιο (δέντρο αποφάσεων), διαθέσιμο στις σελίδες 12 και 13 από το εγχειρίδιο ΜΥΡ και προσπαθήστε να επιλέξετε ένα σύμπλεγμα μοντέλων. Οι καθηγητές θα εξηγήσουν αυτά τα μοντέλα και θα το θέσουν απλά στους μαθητές. Οι μαθητές θα αναλύσουν τα πρακτικά παραδείγματα σε αυτά τα μοντέλα και θα επιλέξουν δύο από αυτά.

Στη συνέχεια, ελέγξτε εάν:

- ✓ Το ΜΥΡ είναι σύμφωνο με τον συμμετοχικό σκοπό και μπορεί να απαντήσει στο πρόβλημα που εντοπίστηκε.
- ✓ Είναι εύκολο να συνδέσετε το επιλεγμένο ΜΥΡ με τις ατομικές τροχιές ζωής των νέων.
- ✓ Οι δραστηριότητες και τα καθήκοντα που προβλέπονται στο σκοπό της συμμετοχικής πρωτοβουλίας (που θεωρούνται ουσιαστικά και ενδυναμωτικά από τους μαθητές και τους δασκάλους) μπορούν να τοποθετηθούν στο επιλεγμένο ΜΥΡ (οι κάπως προβληματικές και δύσκολες δραστηριότητες και εργασίες είναι υπεύθυνες για την επιτυχή συμμετοχική παρέμβαση και μπορούν να απευθυνθούν σε διαφορετικά μοντέλα) .

Εν ολίγοις, η επιλογή ενός ΜΥΡ θα πρέπει να πραγματοποιείται ανάλογα με το σκοπό, το πλαίσιο, τους συμμετέχοντες, τις δραστηριότητες και τις εργασίες. Είναι σαφές ότι όσο πιο καινοτόμα και εναλλακτικά συμμετοχικά πλαίσια υπάρχουν, τόσο οι δραστηριότητες και εργασίες αναμένονται να βρίσκονται σε υψηλότερα επίπεδα συμμετοχής.

Ας δούμε εν συντομία.

Παράδειγμα 1: Το μοντέλο συμμετοχής των νέων Γιν-Γιανγκ (Shier et al., 2012)

Αυτό το Μοντέλο Συμμετοχής Νέων- ΜΥΡ μπορεί να επιλεγεί εάν η εστίαση της συμμετοχής των νέων είναι η επιτυχής πολιτική ενεργοποίηση. Στο πλαίσιο της συζήτησης των εκπαιδευτικών και των μαθητών σχετικά με την υλοποίηση του μοντέλου του έργου, συνιστάται:

1

Να διερευνήσετε τις οκτώ βασικές έννοιες του μοντέλου για να βοηθηθείτε στη διαμόρφωση της ανάλυσης της πρότασης.

2

Να απαντήσετε στις τέσσερις βασικές ερωτήσεις που καθοδηγούν αυτό το μοντέλο:

- ? Ποια είναι τα κύρια προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και οι νέοι που επιδιώκουν να επηρεάσουν τη δημόσια πολιτική;
- ? Ποιες προϋπάρχουσες συνθήκες αυξάνουν τις πιθανότητες των παιδιών και των νέων να επηρεάσουν την πολιτική;
- ? Ποιοι χώροι ή μορφές οργάνωσης βοηθούν τα παιδιά και τους νέους να επιτύχουν την πολιτική επιρροή;
- ? Ποιες μέθοδοι και προσεγγίσεις από ενήλικες βοηθούς / διαμεσολαβητές αυξάνουν την επιρροή των παιδιών και των νέων στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής;

3

Να αξιολογήσετε τις συνθήκες των μαθητών ώστε να αποκτήσουν επιρροή στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής όσον αφορά:

- ✓ Τις γνώσεις και τις ικανότητές τους
- ✓ Το ενδιαφέρον των μαθητών για προτάσεις που υπάρχουν και υποστηρίζονται και για την ίδια τη διοργάνωση δράσεων για την επίτευξη αλλαγής.

- ✓ Τη διαφάνεια στην εμφάνιση μιας αυτόνομης ηγεσίας εντός της ομάδας για τη μείωση της εξάρτησής τους από δασκάλους ή άλλους ενήλικες (είναι σύνηθες οι νέοι να πιστεύουν ότι οι νέοι ηγέτες με καλές οργανωτικές και επικοινωνιακές δεξιότητες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην προώθηση των ιδεών και των προτάσεων των μαθητών για να επηρεάσουν τους διαμορφωτές πολιτικής).

4

Να εντοπίσετε στρατηγικές μέσω των οποίων επηρεάζεται η δημόσια πολιτική, όπως:

- ✓ Το να είναι κανείς άμεσος συμμετέχων σε ένα όργανο χάραξης πολιτικής.
- ✓ Το να ενεργεί ως σύμβουλος ή να έχει κάποιον συμβουλευτικό ρόλο στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.
- ✓ Το να συναντά πρόσωπο με πρόσωπο τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, που 'έχουν καταγραφεί και λαμβάνονται σοβαρά υπόψη.
- ✓ Το να κινητοποιεί μεγάλο αριθμό απόψεων, για να ασκήσει πίεση στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.
- ✓ Το να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τα μέσα για να προσδώσει πρόσθετη δύναμη στις απόψεις σας.
- ✓ Το να πραγματοποιεί στην πράξη μια κατάλληλη στρατηγική παρακολούθησης για να διασφαλιστεί η παρακολούθηση των δεσμεύσεων των αρχών και, όπου απαιτείται, η τήρηση των συμφωνιών.

5

Να επισημάνετε τις σημαντικές δραστηριότητες των μαθητών που θα αναπτυχθούν από αυτούς, κάνοντας πράξη τις στρατηγικές, όπως:

- ✓ Το να συμμετέχετε κάπου για να εκπονήσετε ένα νέο Σχέδιο Ανάπτυξης της Εκπαίδευσης σε μια τοπική κοινότητα/ Δήμο.
- ✓ Το να αναπτύξετε εκστρατείες για λάβουν αυξημένα επιδόματα φοιτητές στο δήμο σας, στις οποίες οι προτάσεις των μαθητών αντικατοπτρίζονται ουσιαστικά στους επόμενους δημοτικούς προϋπολογισμούς.
- ✓ Το να δημιουργήσετε μια λίστα θεμάτων που αφορούν τους μαθητές στον Δήμο σας και να την υιοθετήσει το δημοτικό συμβούλιο.
- ✓ Το να συμμετέχετε σε ένα Δημοτικό Φόρουμ Παιδιών, για παράδειγμα, και σε δημόσιες συνελεύσεις.
- ✓ Το να προωθήσετε πορείες, συλλογή υπογραφών, αναφορές ή άλλα είδη δραστηριοτήτων που υπερασπίζονται τα δικαιώματα των νέων
- ✓ Το να λάβετε εγγύηση πολιτικής δέσμευσης για την υιοθέτηση των προτάσεων των μαθητών σε επίσημα έγγραφα.
- ✓ Το να λάβετε υποστήριξη από κοινοτικούς οργανισμούς (για παράδειγμα από ΜΚΟ με αντικείμενο την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για να υποστηρίξετε τους μαθητές να παρουσιάσουν αποτελεσματικά τα επιχειρήματα και τις προτάσεις τους στους ενήλικες που λαμβάνουν αποφάσεις. Αυτές οι οργανώσεις, από κοινού με το σχολείο, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προετοιμασία, τη διαμεσολάβηση και την παρακολούθηση των διαδικασιών που εφαρμόζονται από τους μαθητές). Οι συμμαχίες μεταξύ της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας των πολιτών είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που διευκόλυναν την επιτυχία της υπεράσπισης των μαθητών).

- ✓ Το να ενσωματώσετε δίκτυα εθελοντών για την εκπαίδευση των νέων σε μια κοινότητα/ έναν Δήμο
- ✓ Το να προσκαλέσετε πολιτικούς που είναι υπεύθυνοι για τη λήψη αποφάσεων να συμμετάσχουν σε φόρουμ και συνελεύσεις φοιτητών.

6

Να παρέχετε υποστηρικτικούς πόρους για τους μαθητές να προετοιμαστούν να προσεγγίσουν τους ενήλικους τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων με αυτοπεποίθηση και γνώση των θεμάτων:

- ✓ Διαθέστε έναν φυσικό χώρο όπου οι μαθητές λαμβάνουν αποφάσεις, συμφωνούν τα σχέδια δραστηριοτήτων και επιλύουν προβλήματα.
- ✓ Διαθέστε εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες.
- ✓ Προσφέρετε εκπαιδευτικές συνεδρίες (εάν οι μαθητές πιστεύουν ότι πρέπει να αναπτύξουν τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες, για να είναι σε θέση να υποβάλουν προτάσεις και να υπερασπίζονται τις θέσεις τους). Σε αυτές τις συνεδρίες θα μπορούσαν να συμμετάσχουν εκπαιδευτικοί ή / και κοινοτικό προσωπικό ΜΚΟ ή ακόμη και εκπαιδευμένοι νέοι εθελοντές.

Παράδειγμα 2: Μοντέλο yMIND (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016)

Αυτό το Μοντέλο Συμμετοχής Νέων - ΜΥΡ μπορεί να επιλεγεί εάν το επίκεντρο της συμμετοχής των νέων είναι η εκπαίδευση στην ποικιλομορφία, η εκπαίδευση για καλύτερη κοινωνική ένταξη των μειονεκτούντων νέων μαθητών (κοινωνική και κοινωνική ένταξη, δηλαδή ένα συνεκτικό περιβάλλον μάθησης που δεν αποκλείει κανέναν), για την προώθηση της αποδοχής και του σεβασμού προς τη διαφορά. Συνιστάται, στους κατάλληλους σχολικούς χώρους, η συζήτηση εκπαιδευτικών και μαθητών σχετικά με την υλοποίηση του Μοντέλου του έργου:

1

Διερευνήστε το μοντέλο με τους μαθητές, παρουσιάζοντας εν συντομία αλλά και με σαφήνεια τι αναμένεται από τη συμμετοχή των μαθητών και τα βασικά θέματα (κατανόηση της διαφορετικότητας, σεβασμός των διαφορών, προώθηση της ισότητας των φύλων, πρόληψη της βίας εναντίον των γυναικών και πρόληψη του εκφοβισμού και των διακρίσεων).

2

Διερευνήστε μαζί με τους μαθητές ποιο από τα θέματα (ποικιλομορφία, ισότητα των φύλων ή εκφοβισμός) είναι ιδιαίτερα σχετικό με αυτούς ώστε να εφαρμοστεί μέσω δραστηριοτήτων όπως:

- ✓ Εικαστικές-δημιουργικές τεχνικές: από περιοδικά που δείχνουν τα συναισθήματα εκείνων που υφίστανται διακρίσεις / εκφοβισμού και εκείνων που εκφοβίζουν / κάνουν διακρίσεις. Δημιουργία εικόνων: «ένας κόσμος διαφορετικότητας» · δημιουργία αφισών «το σούπερ σχολείο μου», «η τάξη μου για την ποικιλομορφία», «η κοινότητά μου με γνώμονα το φύλο». Δημιουργία μηνυμάτων που απευθύνονται σε ενήλικες.
- ✓ Τεχνικές οπτικής δημιουργίας: φωτογραφία-φωνή - δημιουργία φωτογραφίας πάνω στις ιδέες, τις συνδέσεις εννοιών και τα μηνύματα των παιδιών, που σχετίζονται με την ποικιλομορφία, την ισότητα των φύλων, την πρόληψη των διακρίσεων, τον ρατσισμό και τη βία.
- ✓ Διαδραστικές τεχνικές ομαδικής εργασίας: διάφορες ασκήσεις / δραστηριότητες που προωθούν την αυτογνωσία και την ομαδική συνειδητοποίηση, θετικό ομαδικό κλίμα, ενσυναίσθηση, αυτοπεποίθηση και εμπιστοσύνη.

- ✓ Ένα σύνολο διερευνητικών ερωτήσεων ανοιχτού τύπου για να πυροδοτήσουν και να καθοδηγήσουν την ατομική και ομαδική εργασία των συμμετεχόντων.

3

Επαληθεύστε εάν το σχολικό αναλυτικό πρόγραμμα προβλέπει ήδη μια «θεματική περιοχή» ή εάν υπάρχει ένα ειδικό μάθημα (για παράδειγμα, επικεντρωθείτε σε εγκάρσιες δεξιότητες και δεξιότητες ζωής) που μπορεί να ληφθεί ως αφετηρία.

4

Παρέχετε υποστήριξη για την προετοιμασία των μαθητών για εργαστήρια πρόληψης (π.χ. παραβατικής συμπεριφοράς) και ανάπτυξης ικανοτήτων στο σχολείο:

- ✓ Διαθέστε έναν κατάλληλο φυσικό χώρο για μαθητές.
- ✓ Διαθέστε εξοπλισμό, ψηφιακές τεχνολογίες ή άλλους πόρους υλικού.
- ✓ Προτείνετε τον ορισμό του ρόλου του κάθε μαθητή και τον τρόπο διασύνδεσης των εργασιών.

5

Παρέχετε υποστήριξη για την ανάπτυξη μαθημάτων εργαστηρίων πρόληψης και δημιουργίας ικανοτήτων στο σχολείο:

- ✓ Ενεργοποίηση ενεργής συμμετοχής.
- ✓ Βελτιώστε τη χρήση δημιουργικών μεθόδων (θεατρικές τεχνικές, δυναμική της ομάδας, διαδραστικές εργασίες κ.λπ.) για την πρόληψη και την αντιμετώπιση.
- ✓ Καθορίστε τις δραστηριότητες που μπορούν να συνδυαστούν με ευελιξία και, εάν είναι δυνατόν, παρακινήστε τους μαθητές να πειραματιστούν με αυτές.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να υπενθυμίσουν στους μαθητές ότι η συμμετοχή τους περιλαμβάνει την Αξιολόγηση της υλοποίησης ενός Μοντέλου Συμμετοχής Νέων - ΜΥΡ, προκειμένου να γίνουν βελτιώσεις στο δεύτερο σχολικό έτος του σχεδίου. Οι εκπαιδευτικοί ενεργούν ως διαμεσολαβητές για την προώθηση μιας συνεδρίας όπου οι μαθητές σκέφτονται τα δυνατά και αδύνατα σημεία της πρώτης υλοποίησης του Μοντέλου - ΜΥΡ. Αυτό το ζήτημα θα εξεταστεί εκ νέου στην ενότητα 6, παρακολούθηση και αξιολόγηση.

6. Επικοινωνία & εκδηλώσεις

6.1. Κανάλια επικοινωνίας και εργαλεία για επικοινωνία με την ομάδα-στόχος

Στο έργο BePart, υπάρχουν δύο κανάλια επικοινωνίας: ο ιστότοπος του έργου και ένας λογαριασμός Instagram, που στοχεύουν στο κοινό-στόχο μας: εκπαιδευτικούς και μαθητές, αντίστοιχα.

Ιστοσελίδα έργου

Η ιστοσελίδα είναι το προνομιακό κανάλι επικοινωνίας για τη διάδοση του έργου, δηλαδή τα προϊόντα, τα εργαλεία και τα νέα, που απευθύνονται κυρίως σε εκπαιδευτικούς. Εδώ μπορεί να παρακολουθείται η ανάπτυξη και τα επιτεύγματα του έργου και μπορούν να περιλαμβάνουν τους μαθητές, εξερευνώντας την ιστοσελίδα μαζί τους.

www.bepart-project.eu

Λογαριασμός Instagram

Από την άλλη πλευρά, σε μια επικοινωνία που στοχεύει περισσότερο στους νέους, το έργο θα χρησιμοποιήσει το Instagram ως στρατηγική κοινωνικών μέσων για να προσεγγίσει νέους από 13 έως 15 ετών, επειδή είναι το κοινωνικό δίκτυο στο οποίο αυτή η ηλικιακή ομάδα είναι πιο παρούσα και όπου εκπροσωπείται. Είναι ένα πολύ δυναμικό κοινωνικό δίκτυο, επειδή επιτρέπει στους νέους να εμπλέκονται με διαφορετικούς τρόπους (μέσω φωτογραφιών, βίντεο, με ερωτηματολόγια, ομάδες, ιστορίες) στην πρόσβαση στο περιεχόμενο του έργου.

Πώς θα βελτιώσουμε τον λογαριασμό Instagram;

- ✓ Θα παρουσιαστεί ένα σχέδιο που αναπτύχθηκε από τη σύμπραξη, ορίζοντας περιόδους στα τέσσερα σχολεία της σύμπραξης του έργου καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, όταν το καθένα θα είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση του λογαριασμού Instagram (με εναλλαγή υπευθύνων).
- ✓ Κάθε περίοδος θα διαρκεί περίπου δύο εβδομάδες.
- ✓ Το δικαίωμα στις εικόνες που δημοσιεύονται σε αυτό το κανάλι παραμένει.
- ✓ Σε κάθε επιλεγμένο σχολείο, ένας εκπαιδευτικός είναι ο συντονιστής λογαριασμού, ο οποίος είναι αποκλειστικά υπεύθυνος για την πρόσβαση στα διαπιστευτήρια.

Ποιος είναι ο ρόλος του συντονιστή καθηγητή;

Ο καθηγητής θα πρέπει να ζητήσει «επιπλέον εξουσιοδότηση και συγκατάθεση για χρήση φωτογραφιών ή εικόνων» από τους γονείς των μαθητών που συμμετέχουν στην υλοποίηση του Μοντέλου-ΜΥΡ (έγγραφο που παρέχεται από τη σύμπραξη του έργου). Εάν οι γονείς δεν επιτρέπουν την αποκάλυψη εικόνων των παιδιών τους, δεν θα αποκλειστούν τα παιδιά από τη συμμετοχή τους στο έργο, αλλά θα έχουν άλλους ρόλους να παίξουν.

Ο συντονιστής καθηγητής θα πρέπει να συναντηθεί με τους μαθητές που συμμετέχουν στην υλοποίηση του Μοντέλου - ΜΥΡ για να εξηγήσει πώς θα λειτουργεί ο λογαριασμός Instagram. Μερικές συμβουλές:

- ✓ Οι μαθητές μπορούν να συλλέξουν εικόνες ή σύντομα βίντεο (έως 30 δευτερόλεπτα) για τις δραστηριότητες, τη δυναμική της ομάδας, τους πόρους ή το υλικό που θεωρούν ότι σχετίζονται με το έργο.
- ✓ Αυτή η συλλογή θα παρουσιαστεί αργότερα σε ολόκληρη την τάξη και μαζί με τον καθηγητή θα επιλέξουν τις πληροφορίες που πρέπει να τοποθετηθούν στο διαδίκτυο και θα φτιάξουν το αντίστοιχο αντίγραφο.
- ✓ Οι αναρτήσεις μπορούν να έχουν διαφορετικούς στόχους, δηλαδή τη διάδοση των δραστηριοτήτων που πρέπει να πραγματοποιηθούν, τις δραστηριότητες που έχουν ήδη αναπτυχθεί, τον προβληματισμό για διάφορα θέματα του έργου μέσω των ομάδων ή των ερωτηματολογίων, κ.λπ.
- ✓ Παρόλο που η επικοινωνία θα γίνεται κυρίως στα Αγγλικά, προτείνουμε οι δημοσιεύσεις να είναι στην Αγγλική ΚΑΙ στην εθνική γλώσσα των νέων, ως τρόπος προσδιορισμού των υπευθύνων για τη δραστηριότητα.
- ✓ Δεν υπάρχει όριο στις θέσεις ανά σχολείο, αλλά οι αναρτήσεις θα πρέπει να είναι όσο πιο ελκυστικές και πρωτότυπες γίνεται.
- ✓ Οι αναρτήσεις πρέπει πάντα να συνοδεύονται από τα hashtag του έργου, τα οποία θα επιτρέπουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε δημοσιεύσεις:

#erasmus+ #youthparticipation #bepart
#projectbasedlearning #youthdevelopment

Τα κοινωνικά δίκτυα ζουν από τη στιγμή, από μια συνεχή τροφοδοσία ειδήσεων και δημοσιεύσεων, οπότε είναι σημαντικό να τα έχουμε με κάποια περιοδικότητα. Υπό αυτήν την έννοια, εκτός από τα σχολεία, το κοινωνικό δίκτυο θα διαχειρίζεται ταυτόχρονα και ο συντονιστής του όλου έργου.

«Το Instagram έχει να κάνει με την κοινή χρήση φωτογραφιών. Πρόκειται για μια πλατφόρμα που βασίζεται σε κινητά, που σημαίνει ότι δημοσιεύετε φωτογραφίες απευθείας από μια εφαρμογή στο τηλέφωνο ή το tablet σας και όχι σε επιτραπέζιο υπολογιστή. Είναι η πλατφόρμα κοινής χρήσης φωτογραφιών, όταν βρίσκεστε εν κινήσει! Το Instagram συνεργάζεται εύκολα με το Facebook και τα σχολεία που χρησιμοποιούν και τα δύο μπορούν να επεκτείνουν το κοινό τους, προσεγγίζοντας γονείς και άλλους μαθητές, καθώς κάθε πλατφόρμα τείνει να προσελκύει μια διαφορετική ηλικιακή ομάδα. Θυμηθείτε, μια εικόνα αξίζει χίλιες λέξεις. Με το Instagram, μπορείτε να κάνετε περισσότερο από το να πείτε απλώς στους ακολούθους σας πόσο σπουδαίο είναι το σχολείο σας - μπορείτε να τους το δείξετε». (Άννα Νολάν, Διευθύντρια Κοινωνικών Μέσων, 2018)

6.2. Εκδηλώσεις BePart

Η Κοινοπραξία παρακολουθεί πολύ προσεκτικά την εξελισσόμενη κατάσταση και θα εγκρίνει οποιοδήποτε πρόσθετο μέτρο μπορεί να καταστεί απαραίτητο.

Το έργο BePart έχει τρεις τύπους εκδηλώσεων: εκδηλώσεις μικρής κλίμακας που προετοιμάζονται από τους μαθητές που συμμετέχουν ενεργά στο έργο. Διεθνείς ανταλλαγές φοιτητών. Τελικό συνέδριο του έργου.

Εκδηλώσεις μικρής κλίμακας

Σε κάθε φάση υλοποίησης, θα υπάρχουν εκδηλώσεις για την παρουσίαση και την κοινή χρήση των αποτελεσμάτων και των εργαλείων της εμπειρίας του έργου με άλλους.

Τι αναμένεται από καθηγητές και μαθητές;

- ✓ Οι μαθητές πρέπει να προετοιμάσουν και να προωθήσουν 3 τύπους εκδηλώσεων μικρής κλίμακας, για να εισαγάγουν και να μοιραστούν την εμπειρία τους με άλλους μαθητές, εκπαιδευτικούς ή / και σχολεία.
- ✓ Οι εκπαιδευτικοί θα υποστηρίξουν τους μαθητές κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων.
- ✓ Στο τέλος κάθε εκδήλωσης μικρής κλίμακας, οι μαθητές με την υποστήριξη των εκπαιδευτικών θα αναπτύξουν μια έκθεση με τις δραστηριότητες / πρωτοβουλίες / εκδηλώσεις που προωθούνται σε κάθε μία από τις φάσεις.

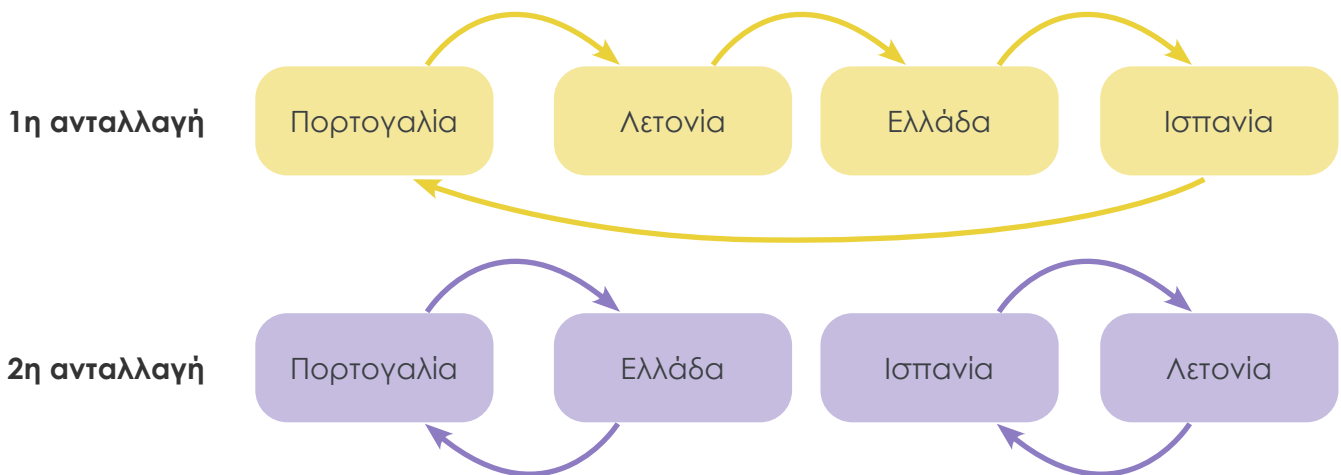
Εκδήλωση	Περιγραφή	Εκδόσεις	Συμμετέχοντες που έλαβαν μέρος
1ος τύπος	Προωθήστε την πρωτοβουλία αυτή σε άλλους εκπαιδευτικούς και μαθητές του ίδιου σχολείου και προωθήστε την πρώτα στα σχολεία της σύμπραξης	11/2020 - 01/2021 11/2021 - 01/2022	16 συμμετέχοντες από το σχολείο, συμπεριλαμβανομένων καθηγητών και μαθητών (σε κάθε εκδήλωση)
2ος τύπος	Παρουσιάστε τα αποτελέσματα και τα εργαλεία των έργων σε εκπαιδευτικούς και μαθητές από άλλα σχολεία της περιοχής / της χώρας	02/2021 - 04/2021 02/2022 - 04/2022	12 συμμετέχοντες από άλλα σχολεία, συμπεριλαμβανομένων δασκάλων και μαθητών (σε κάθε εκδήλωση)
3ος τύπος	Παρουσιάστε τα αποτελέσματα και τα εργαλεία των έργων σε εκπαιδευτικούς και μαθητές του ίδιου σχολείου, αλλά και σε άλλους.	06/2021 - 08/2021 06/2022 - 08/2022	20 συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένων καθηγητών και μαθητών του ίδιου σχολείου και άλλων (ανά εκδήλωση)

Διεθνής ανταλλαγή μαθητών

Το έργο προβλέπει μία ανταλλαγή ανά κάθε φάση και ανά σχολείο με 2 μαθητές και 1 εκπαιδευτικό. Αυτά τα ταξίδια προβλέπεται να πραγματοποιηθούν μετά την πρώτη και τη δεύτερη φάση εφαρμογής, δηλαδή τον Σεπτέμβριο του 2021 και τον Σεπτέμβριο του 2022, επιτρέποντας στους μαθητές να μοιραστούν την προηγούμενη εμπειρία τους σχετικά με την εφαρμογή των Μοντέλων Συμμετοχής των Νέων.

Ακολουθούν ορισμένες πληροφορίες και προτάσεις που μπορεί να σας φανούν χρήσιμες για κοινή χρήση με τους μαθητές:

- ✓ Θα έχετε την ευκαιρία να επισκεφθείτε ένα άλλο σχολείο της σύμπραξης (στην Ελλάδα, τη Λετονία, την Πορτογαλία και την Ισπανία) για να ανταλλάξετε εμπειρίες και προοπτικές σχετικά με την υλοποίηση του Μοντέλου -ΜΥΡ.
- ✓ Απολαύστε την εμπειρία του ταξιδιού και της συνάντησης νέων τόπων, νέων πολιτισμών, νέων ανθρώπων, νέων εμπειριών.
- ✓ Μπορεί να έχετε κάποιο προσωπικό, ακαδημαϊκό ή επαγγελματικό κίνητρο για να κάνετε την ανταλλαγή, αλλά προσπαθήστε να είστε δραστήριοι και να αλληλεπιδράτε με άλλους, για να απολαύσετε στο έπακρο αυτήν την εμπειρία.
- ✓ Δεν μπορείτε να συμμετάσχετε και στις δύο ανταλλαγές.
- ✓ Το ταξίδι θα διαρκέσει από 3 έως 5 ημέρες.
- ✓ Στο τέλος πρέπει να παραδώσετε μια αναφορά που να προσδιορίζει τα κύρια αποτελέσματα της ανταλλαγής.

Ας εμπνευστούμε από άλλες εμπειρίες διεθνών ανταλλαγών....

«Το Erasmus + κάνει τεράστια δουλειά στην προώθηση της διαφάνειας και της αμοιβαίας κατανόησης. Ο καλύτερος τρόπος για να αμφισβητήσει κανείς προκαταλήψεις ή να κάνει τους ανθρώπους να κατανοήσουν τους άλλους είναι όταν έχει την ευκαιρία να συναντηθεί ή να συνεργαστεί μαζί τους για την επίτευξη του ίδιου στόχου.»

«Οι άνθρωποι που μπορούν να ταξιδέψουν μπορούν να ανακαλύψουν άλλους πολιτισμούς για τον εαυτό τους και να εκτιμήσουν την ποικιλομορφία. Αυτό είναι κάτι που δεν μπορείτε να μάθετε μόνο από την τηλεόραση.»

«Το Erasmus + όχι μόνο άνοιξε το μυαλό μου, αλλά μου επέτρεψε να αναλάβω την ευθύνη για τις ικανότητές μου και να οικοδομήσω σχέσεις εμπιστοσύνης μεταξύ των λαών με τη σκληρή δουλειά και την αφοσίωσή μου.»

7. Παρακολούθηση & αξιολόγηση

7.1. Πώς να παρακολουθήσετε τη δεύτερη έκδοση;

Η υλοποίηση του πρώτου έτους των συμμετοχικών δραστηριοτήτων του BePart θα αξιολογηθεί μέσω:

- ✓ Ομάδων εστίασης συμμετεχόντων μαθητών - για να συζητήσουμε όχι μόνο τις βραβευμένες εμπειρίες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας υλοποίησης, αλλά και τις δυσκολίες που υπάρχουν και τις στρατηγικές για να τις ξεπεράσουμε.
- ✓ Ομάδων εστίασης εκπαιδευτικών που έχουν βοηθήσει στη διευκόλυνση των διαδικασιών - να τους καλέσουν να αξιολογήσουν την εμπειρία, πλαισιώνοντάς την μέσα στην επαγγελματική τους καριέρα. Να προσδιορίσουν τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες που σχετίζονται με τη διαδικασία εφαρμογής. Να διερευνήσουν την αντίληψή τους για την εμπειρία των μαθητών και το επίπεδο της δέσμευσής τους με το έργο.
- ✓ Συνεντεύξεων με βασικούς υπεύθυνους λήψης αποφάσεων σε τοπικές αρχές και δημόσιους οργανισμούς, εάν υπάρχουν - για να επιβεβαιωθεί ότι οι αποφάσεις επηρεάστηκαν τελικά από τις προτάσεις των μαθητών. Να προσδιορίσουν τα οφέλη της συμμετοχής τους. Να προωθήσουν περαιτέρω την ευαισθησία τους για τα αποτελέσματα και τη συνέχεια του έργου.
- ✓ Ένα ανοιχτό σεμινάριο που συγκεντρώνει μαθητές, εκπαιδευτικούς, διευθυντές σχολείων και παράγοντες της τοπικής κοινότητας - για να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα του πρώτου έτους υλοποίησης των Μοντέλων-ΜΥΡ. Να διατυπώσουν από κοινού συμπεράσματα και συστάσεις. Να καλέσουν άλλους μαθητές να συμμετάσχουν στο έργο κατά το επόμενο έτος.

Όλες αυτές οι συνεισφορές θα υποστηρίξουν μια ανάλυση SWOT , που θα δημιουργηθεί από εκπαιδευτικούς και μαθητές και, στη συνέχεια, θα κοινοποιηθεί στα σχολεία-εταίρους του έργου.

7.2. Πρότυπο για να καθοδηγήσει τους εκπαιδευτικούς στην αξιολόγηση της εφαρμογής

Τα δυνατά σημεία και οι ευκαιρίες μάς επιτρέπουν να εντοπίσουμε τις βέλτιστες πρακτικές / εξωτερικές συνθήκες που θα αναπαραχθούν / προωθηθούν κατά το δεύτερο σχολικό έτος του έργου. Οι αδυναμίες και οι απειλές θα δημιουργήσουν πιθανές λύσεις για να ξεπεράσουν τα προβλήματα και να αλλάξουν αυτό που δεν λειτουργήσει.

Για να συμπληρώσετε αυτόν τον πίνακα SWOT, λάβετε υπόψη τις ακόλουθες συμβουλές για κάθε μέρος του πίνακα:

Δυνατά σημεία: Όλες οι εσωτερικές συνθήκες και χαρακτηριστικά που διακρίνουν τον οργανισμό.

- ? Τι έχει γίνει καλά σχετικά με τη συμμετοχή των νέων;
- ? Τι μοναδικούς πόρους μπορείτε να αντλήσετε;
- ? Τι βλέπουν οι άλλοι ως τα δυνατά σας σημεία;

Αδυναμίες: Όλα τα πράγματα που θα μπορούσαν να βελτιωθούν και τα είδη πρακτικών (πόροι, συστήματα και διαδικασίες) που πρέπει να αποφεύγονται.

- ? Τι μπορεί να βελτιωθεί;
- ? Πού έχει η υλοποίηση του έργου λιγότερους πόρους από άλλους;
- ? Τι άλλοι είναι πιθανό να δούμε ως αδυναμία;

Ευκαιρίες: Οι ευκαιρίες είναι ανοίγματα ή πιθανότητες να συμβεί κάτι θετικό και συνήθως προκύπτουν από εξωτερικές καταστάσεις του περιβάλλοντος, που μας αναγκάζουν να δούμε τι μπορεί να συμβεί στο μέλλον.

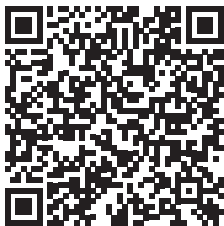
- ? Ποιες ευκαιρίες είναι ανοιχτές στο έργο;
- ? Από ποιες τάσεις θα μπορούσατε να επωφεληθείτε;

Απειλές: Οι απειλές περιλαμβάνουν οτιδήποτε μπορεί να επηρεάσει αρνητικά το έργο απ' έξω.

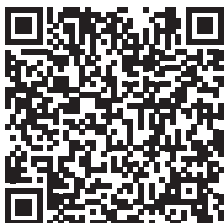
- ? Ποιες απειλές θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο το έργο;
- ? Τι κάνουν οι ανταγωνιστές σας;

Πλεονεκτήματα:	Τεκμήρια:
Αδυναμίες:	Τεκμήρια:
	Προτάσεις για βελτίωση:
Ευκαιρίες:	Τεκμήρια:
Απειλές:	Τεκμήρια:

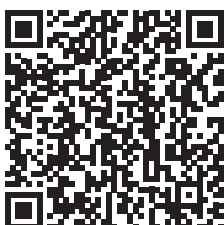
8. Βιβλιογραφία

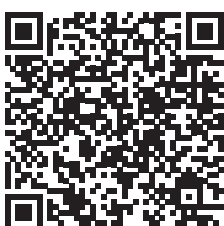
Nishiyama, K., Wendy, R., & Pierrick, C. (2020). Διευκόλυνση της συζήτησης στην τάξη: Η αλληλεπίδραση της διαμεσολαβητικής τεχνικής και του σχεδιασμού για την αύξηση της συμμετοχής [https://www.governanceinstitute.edu.au/maama/media/upload/ckeditor/files/\[Centre\]WP-2020-03-v3\(1\).pdf](https://www.governanceinstitute.edu.au/maama/media/upload/ckeditor/files/[Centre]WP-2020-03-v3(1).pdf)

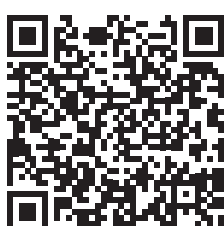
Klöcker, S. (2009). Εγχειρίδιο για διαμεσολαβητές της μη τυπικής εκπαίδευσης που συμμετέχουν στην προετοιμασία και την παράδοση του προγράμματος συνεδριών σπουδών σε ευρωπαϊκά κέντρα νεολαίας. Συμβούλιο της Ευρώπης. <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCT-Content?documentId=09000016807023d1>

Senabre, E. (2015). Λευκή Βίβλος: Μεθοδολογίες ανοιχτής συν-δημιουργίας γύρω από την ψηφιακή κουλτούρα. Europeana Pro, Platonia.net. https://www.academia.edu/21042451/Methodologies_of_open_co_creation_around_digital_culture

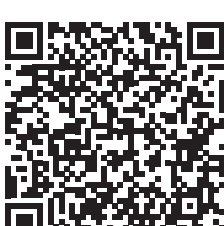
Farthing, R. (2012). Γιατί η συμμετοχή των νέων; Ορισμένες αιτιολογήσεις και κριτικές της συμμετοχής των νέων με τη χρήση των πολιτικών για τη νεολαία των νέων εργαζομένων ως μελέτης περίπτωσης. https://www.youthandpolicy.org/wp-content/uploads/2017/06/farthing_why_youth_participation.pdf

Farrow, A. (2018). Συμμετοχή των νέων: πιο κοντά στην άκρη της συμμετοχής και του ακτιβισμού. SALTO Think Tank για τη συμμετοχή των νέων. https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3830/Raport_210x210mm_sm.pdf

Consejo de la Juventud de España. (2001). Guía didáctica de educación para la participación. <http://www.iniuve.es/sites/default/files/guiaeducacionparalaparticipacion1.pdf>

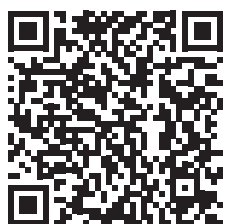
Eduthink.21. (2017). Το μαθησιακό μοντέλο της EDUTHINK.21 με τη μέθοδο Project: από τη θεωρία στην πρακτική <https://www.eduthink21.com/eduthink21s-project-based-learning-model-from-theory-to-practice/>

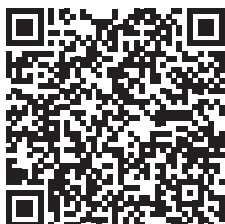
Chodasz A. & Cykowski P. (2013). Συμμετοχή των νέων. Fundacja Rozwoju «Dobre Życie». <http://www.dobrezycie.org/en/publications/youth-participation>

Francis, Erik M. (2018). Γιατί πρέπει να κάνει κανείς projects έναντι της μάθησης με τη μέθοδο Project; Γιατί όχι. Εκπαίδευση Maverik. <https://maverikeducation.com/blog/f/why-must-it-be-doing-projects-vs-project-based-learning-why-not>

Ιστορίες Erasmus +. (2018). Από το Erasmus στο Erasmus +, μια ιστορία 30 ετών. https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/anniversary/all-stories_en

Frey, C. (2010). Η δημιουργικότητα βρίσκεται στην καρδιά του έργου του 21ου αιώνα, λέει ο Dan Pink. Διαχείριση καινοτομίας.

<https://innovationmanagement.se/2010/02/22/creativity-is-at-the-heart-of-21st-century-work-says-dan-pink/>

Pink, D. (2011). Ένα πρόγραμμα σπουδών πρέπει να είναι τόσο ακατάστατο όσο ο πραγματικός κόσμος. <https://www.ibo.org/ib-world-archive/may-2011-issue-62/a-curriculum-should-be-as-messy-as-the-real-world/>

Robinson, K. (2006, Φεβρουάριος). Τα σχολεία σκοτώνουν τη δημιουργικότητα; https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_do_schools_kill_creativity?language=en

MindShift. (2015). Sir Ken Robinson: Η δημιουργικότητα είναι σε όλα, ειδικά στη διδασκαλία. <https://www.kaed.org/mindshift/40217/sir-ken-robinson-creativity-is-in-everything-ειδικότερα-διδασκαλία>

Robinson, K., & Aronica, L. (2015). Δημιουργικά σχολεία: Επαναστατική εκπαίδευση από την αρχή. Πιγκουίνος Ηνωμένο Βασίλειο.

Cropley, A. (2014). Παραμέληση της δημιουργικότητας στην εκπαίδευση: Ένα ηθικό ζήτημα. Στο Ηθική της δημιουργικότητας (σελ. 250-264). Palgrave Macmillan, Λονδίνο.

Skiada, M. & Georgiadiou I. (2019). Εφαρμογή της «μεθόδου Project» στη δεύτερη γλώσσα (L2) Διδασκαλία πολυδιάστατης αλληλεπίδρασης με αυθεντική είσοδο σε αυτόνομες λειτουργίες, Διεθνής διάσκεψη καινοτομίας για την εκμάθηση γλωσσών, Φλωρεντία, 13-15 / 11/19

Thomas, N. & Percy-Smith, B. (2010). Ένα εγχειρίδιο για τη συμμετοχή των παιδιών: προοπτικές από τη θεωρία και την πρακτική, Λονδίνο: Routledge.

Arnstein, SR (1969). Μια κλίμακα συμμετοχής πολιτών. Εφημερίδα του Αμερικανικού Ινστιτούτου σχεδιαστών, 35 (4), 216-224.

Αγγλικό λεξικό Collins. (1991).

www.bepart-project.eu

Με συγχρηματοδότηση από το
πρόγραμμα «Erasmus+»
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

